RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Andra Kammaren. N:o 49.

Lördagen den 11 Maj

kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 4 innevarande Maj förda protokoll.

§ 2.

Anmäldes och godkändes sammansatta stats- och bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 50, till Konungen, angående indrifning och redovisning af de enskilda sedelutgifvande bankernas bevillningsafgifter.

§ 3.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att ledamoten af Andra Kammaren J. Johansson från Noraskog, som alltsedan den 7 dennes legat sjuk i akut ledgångsrheumatism, fortfarande är urståndsatt att bevista kammarens förhandlingar, intygar

Stockholm den 11 Maj 1889.
P. Johansson.
Legitim. läkare. Underläkare vid kongl. serafimerlasarettet.

§ 4.

Sedan Riksdagens båda kamrar godkänt de uti statsutskottets memorial n:o 79 och bevillningsutskottets memorial n:o 12 föreslagna voteringspropositioner rörande två frågor, deri kamrarne fattat stridiga beslut, och denna dag blifvit bestämd för omröstning öfver de olika besluten, så anställdes nu dessa omröstningar enligt nedanintagna voteringspropositioner i följande ordning, nemligen: *Gemensamma omröstningar.*

Gemensamma omröstningar. (Forts.)

1:sta omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 79).

Den, som vill att Riksdagen, med bifall till Kongl Maj:ts framställning, för anordnande af fabriksinspektion, på extra stat för år 1890 anvisar ett anslag af 21,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att Riksdagen, för anordnande af fabriksinspektion, på extra stat för år 1890 anvisat till aflöning åt tre inspektörer 15,000 kronor, med 5,000 kronor till hvardera för år räknadt, och till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter 1,800 kronor, eller tillhopa 16,800 kronor, samt tillika beslutat, att de ifrågavarande inspektörerna skola åtnjuta ersättning för resekostnad och dagtraktamente enligt fjerde klassen i gällande resereglemente.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning och utföll omröstningen med 67 Ja och 144 Nej.

Den omröstning efter ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 89 Ja och 23 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster eller ..... 67 Ja och 144 Nej,
sammanräkningen visar ..... 156 Ja och 167 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

2:dra omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial n:o 12).

Den, som, i likhet med Andra Kammaren, vill, att å ägg skall sättas en tull af 20 öre för en kilogram, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, afslagit utskottets ifrågavarande hemställan.

Gemensamma omröstningar. (Forts.)

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning och utföll omröstningen med 117 Ja och 93 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 38 Ja och 75 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster eller ..... 117 Ja och 93 Nej,
sammanräkningen visar ..... 155 Ja och 168 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 5.

Efter föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 7, angående arfvode åt utskottets sekreterare och gratifikation åt dess vaktbetjening, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemstält.

§ 6.

Föredrogs och bifölls statsutskottets memorial n:o 77 med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

§ 7.

Angående uppförande af ett kasernetablissement i Jemtland för en artilleridivision.

Härefter företogs till behandling statsutskottets utlåtande n:o 78, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af ett kasernetablissement i Jemtland för en artilleridivision.

Uti en den 5 april 1889 till Riksdagen aflåten proposition (n:o 39) hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att till etablissement för en artilleridivision i Jemtland af besparingarna å anslaget till värfvade garnisonstruppernas rekrytering och aflöning anvisa ett belopp af 350,000 kronor, och hemstälde utskottet i föreliggande utlåtande, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

Reservationer emot denna utskottets hemställan hade anmälts

af herrar *C. Ifvarsson* och *A. Persson* i Mörarp, hvilka yrkat afslag å Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition;

Angående uppförande af ett kasern-etablissement i Jemtland för en artilleri-division. (Forts.)

af herrar *A. P. Danielson*, *N. Peterson* i Runtorp och *C. J. Petersson* i Eksebo; samt

af herrar *Lasse Jönsson* och *J. Jonson* i Fröstorp, hvilka hemstält, att Kongl. Maj:ts framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr Lasse Jönsson: På grund af den motivering jag anfört uti min vid utskottets betänkande fogade reservation, skall jag endast taga mig friheten yrka afslag å Kongl. Maj:ts proposition och bifall till nämnda reservation.

Chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstjerna: Herr talman! Mine herrar! En af reservanterna har yrkat afslag å Kongl. Maj:ts proposition; och eftersom det är flere reservanter, som antecknat sig såsom sådana vid utskottets föreliggande utlåtande, torde det ursäktas mig, att jag något vidlyftigare redogör för frågan.

Denna fråga — det vill säga egentligen den om Norrlands försvar — är rätt gammal. Redan år 1848 insåg man nödvändigheten af att hafva artilleri i Norrland, och i öfverensstämmelse härmed blef det föreslaget och beslutadt, att ett fotbatteri skulle förläggas i Hernösand. Sedermera, 1869, föreslogs att öka detta till två batterier; men det afslogs. Deremot, när 1871 års förslag till omorganisation af hela artilleriet på trettio batterier, deraf två fotbatterier, framlades vid urtima riksdag nämnda år, så blef det af Riksdagen bifallet, och i detta förslag ingick, att de två fotbatterierna skulle afses för Norrland och tillsvidare förläggas i Hernösand. Men man framhöll då tillika, att de framdeles borde förflyttas till någon punkt inåt landet. Riksdagen godkände, som sagdt, organisationen, men yttrade sig icke om förläggningsorten för dessa begge batterier, lika litet som t. ex. om förläggningen af de fyra åkande batterierna i Landskrona. Sedermera hafva alla de följande stora förslagen — såsom 1875 års förslag, 1877 års förslag, hvilket endast var partielt, 1878 års förslag, som var utarbetadt inom Andra Kammaren, och 1883 års förslag — afsett, att man skulle hafva sex åkande batterier för Norrland, hvilka skulle placeras i Östersund. Man hade naturligtvis då haft tillfälle att utreda frågan, hvar dessa för Norrland afsedda batterier lämpligast borde läggas, och alla förslagen gingo, som nämndt, ut derpå, att förläggningsorten skulle blifva Östersund.

Sålunda har man hela tiden insett nödvändigheten af att hafva artilleri för Norrlands försvar. Man måste ju också vara betänkt på nödvändigheten af att försvara detta Norrland, som är en så stor, vigtig och sårbar del af Sverige.

I fråga om dessa två batterier, som nu äro beviljade för Norrland, har utskottet redogjort för förhållandet och framhållit, att man icke kan i Hernösand förlägga större styrka, än som förut

der finnes och som man der har plats för, nemligen endast en del af det ena batteriet. Dervarande provisoriska anstalter äro mycket tarfliga och dåliga. Man har der naturligtvis ingenting ordentligt ställdt för sig: inga exercishus, inga stamhästar, inga ridhus o. s. v. — ty Kongl. Maj:t har icke velat ifrågasätta att der nedlägga några penningar. När man då härmed sammanställer de klimatiska förhållandena, den långa vintern och den djupa snön, hvaraf är påtagligt, att öfningarna till en stor del måste bedrifvas inomhus, så blir följden att, i den mån detta icke kan ske, truppen icke kan hållas uppe i duglighet, så som t. ex. vid hufvudstationen af regementet, der man just sett hvilka fördelar man kan vinna genom goda öfningslokaler — något som för öfrigt i vårt nordiska klimat är en ren nödvändighet.

Angående uppförande af ett kasernetablissement i Jemtland för en artilleridivision. (Forts.)

När man sålunda icke kunnat i Hernösand uppsätta mer än en del af det ena batteriet — eller 43 man — har man i stället försökt att här i Stockholm uppsätta återstoden så långt man hade plats. Men som Riksdagen enligt Kongl. Maj:t förslag beslöt, att härvarande artillerietablissement skulle byggas endast för åtta batterier, har man der icke kunnat af ifrågavarande femte division inrymma mera än 40 man. Dessa äro visserligen i afseende på den enskilda utbildningen likstälda med de öfriga, men i afseende på deras utbildning för fotbatterier och särskildt för Norrlands försvar måste de lemna mycket öfrigt att önska; och så länge en del af divisionen skall vara fördelad på regementets öfriga batterier, kan den icke erhålla så fullständig öfning, som om hela divisionen vore tillsammans förlagd i Norrland.

Nu skulle man möjligen kunna säga, såsom också här är sagdt af flere bland reservanterna, att beslut om byggande af ifrågavarande kasernetablissement synes böra föregås af en utredning om lämpligaste platsen härför. Men denna utredning är delvis redan gjord i och genom förut omnämnda tidigare förslag — ty man kan ju icke förutsätta annat, än att, då alla dessa förslag afsett Östersund såsom förläggningsort, man också tänkt sig skälen för denna plats. Men dessutom är det en särskild utredning, som i detta afsende för några år sedan blifvit gjord, nemligen af chefen för generalstaben, en synnerligen fullständig och intressant utredning om Norrlands försvar. Jag har låtit ur detta arbete göra ett utdrag, som jag visserligen icke nu vill besvära kammaren med att uppläsa, men hvilket emellertid finnes här tillgängligt, för den händelse någon skulle vara intresserad att deraf taga närmare del. Denna utredning afser den del af Norrland, som ligger mellan Gefle och Umeå, d. v. s. den mellersta, men icke den nordliga, Luleådistriktet. Der framvisas alldeles tydligt, att operationsbasen för försvaret måste vara Jemtland och Östersund. Ty om man tänker sig en landstigningspunkt för en fiendtlig armé, så måste denna punkt naturligen blifva någon af de större kuststäderna; och sedermera måste fiendens operationslinier gå inåt landet efter floddalarne och vägarne deremellan, och alla dessa linier peka inåt Östersund, som också sedan gammalt varit så att säga en knutpunkt för vägarne, och som nu blifvit det ännu mer

Angående uppförande af ett kasern-etablissement i Jemtland för en artilleri-division. (Forts.)

i följd af jernvägsförbindelsens tillkomst. Jemtland är också, om man undantager det norrländska kustlandet, utan all fråga den del af Norrland, som är den mest släta, öppna och bördiga samt har den största folkmängden. Jemtland erbjuder äfven i militäriskt hänseende den största fördel, derför att det stöder sig på Norge med relativt god landsvägs- och jernvägsförbindelse, och stöder sig i detta afseende särskildt på den del af Norge, som fordom var den vigtigaste, der deras gamla hufvudstad, Nidaros, var belägen, och som ännu är en af Norges mest fruktbara och bebygda trakter, derifrån $^1/_5$:del af landets produkter förskrifver sig. Från detta distrikt finnas goda förbindelser öfver sjön och äfven söderut med jernväg, så att man på denna kan komma vidare till Vermland. Den nu föreslagna förläggningsorten är utan tvifvel den bästa och enda gifna operationsbasen. Från Östersund kan man äfven lätt komma ut till de olika kuststäderna. Nu skulle man i afseende å transporten kunna säga, att man varit något närmare kusten, om man valt Bräcke eller Ånge till förläggningsort, men det är också tydligt, att det alltid blir dyrare att bygga ett etablissement på landsbygden än i en stad, derför att man i förra fallet äfven måste bygga för befälet, hvilket man icke behöfver göra i städerna, der officerarne sjelfva kunna hyra sig bostäder. Härtill kommer dessutom, att denna operationsbas måste i krig vara skyddad genom tillfälliga förskansningar på de trångaste passen, och dessa ligga just i detta fall bakom Bräcke och Ånge.

Reservanterne tala vidare derom, att ett skäl, hvarför man icke borde lägga divisionen å den nu föreslagna platsen, vore att, belägen som den är långt i vester, nästan lika lång tid skulle erfordras för att förflytta den derifrån som från hufvudstaden till de punkter vid kusten, som kunna tänkas blifva vid krig hotade. Med en blick på kartan och tågtidtabellen torde man dock kunna öfvertyga sig om, att så icke är förhållandet, ty skilnaden mellan afstånden från Stockholm och från Östersund till Ånge eller Bräcke är cirka 400 kilometer. Dessutom, skall man transportera upp en division från Stockholm till Norrland, så har man att passera den i militäriskt hänseende farliga punkten kring Ljusdal, der jernvägen icke är lagd af militära skäl — ty den ligger för nära kusten, en knapp dagsmarsch derifrån — hvarigenom det är fara värdt, att ett afbrott kan ske. Denna punkt måste således få ett särskildt försvar. Vidare är det här icke blott fråga om en förflyttning af en redan mobiliserad artilleridivision, utan om dess mobilisering på platsen, och dermed menas uppsättning af en fulltalig truppstyrka med hästar och beväring, hvilka hvarje fördelning får taga inom sitt område. Inom Mälaredalen finnes det ganska knapp tillgång härpå, emedan många trupper der äro förlagda, och det dessutom der är en relativt liten folkmängd, hvarför den norrländska fördelningen sjelf måste lemna sin beväring och behöfligt antal hästar. Det kan då icke vara någon uträkning att taga ned denna artilleribeväring till Stockholm för att den sedan skall upp igen utan man bör alltså mobilisera på stället. Det finnes dess-

utom ett ytterligare skäl, hvarför den nu föreslagna divisionen bör ligga på den plats, der dess beväring skall öfvas, nemligen derför att vid fotbatterierna kan användas för besparings skull mera beväring än i andra former af fältartilleriet. En infanteritrupp skulle man möjligen kunna lägga närmare kusten, men ett artillerietablissement bör ligga på sjelfva operationsbasen, derför att det måste användas ganska betydligt under krig. Uti dylika etablissement samlas nemligen artillerimaterielen, infanteriets ammunition m. m. som behöfves att undan för undan förse armén med, likasom äfven en massa handtverkare i och för reparationer af skadad materiel. Allt detta bör naturligtvis vara skyddadt för fiendens omedelbara intrång.

Angående uppförande af ett kasernetablissement i Jemtland för en artilleridivision. (Forts.)

Denna norrländska fördelning har en mera speciel uppgift än de andra. Hvar de öfriga trupperna komma att slås, kan man på förhand icke säga, men den norrländska fördelningen, som skall försvara detta vidsträckta Norrland, kommer nog i händelse af krig att få stanna i Norrland och der hafva sin krigsteater. Derför är det der nödigt, att officerarne der sätta sig in i landskapets natur. Om detta är af vigt för någon trupp, så är det af ännu större vigt för artilleriet, derför att i de starka försvarsställningar, man kan bilda i passen mellan höjderna och sjöarne, är det artilleriet, som utgör sjelfva stödjepunkten för den öfriga stridande delen af armén. Det är således särdeles vigtigt, att de artilleriofficerare, som skola bidraga till Norrlands försvar, hafva tillfälle att under freden sätta sig in i detta landskaps storslagna och säregna natur, som äfven i militäriskt hänseende har ett helt annat skaplynne, än de mellersta och ännu mer de sydligaste landskapen i vårt land.

Jag tillåter mig slutligen att framhålla skilnaden mellan detta Kongl. Maj:ts förslag och det af år 1885, som afslogs af Riksdagen. Då var det nemligen fråga om ett extra ordinarie anslag å 350,000 kronor för att bygga ett kasernetablissement samt om förändring af de båda beslutade fotbatterierna till åkande batterier med en årlig ökad utgift af 53,000 kronor. Här åter är icke fråga om något extra anslag och icke heller om några ökade ordinarie utgifter, utan endast att utföra den för 18 år sedan beslutade organisationen af artilleriet och der vid lag till det ifrågavarande etablissementets byggande begagna de under uppsättningstiden gjorda besparingarna. Jag kan derför icke förstå annat än att, då det nu icke är fråga om någon omorganisation eller om något nytt anslag, äfven de, som ifra för stor sparsamhet, kunna med godt samvete rösta för Kongl. Maj:ts förevarande proposition. Deremot är det, enligt min åsigt, icke sparsamhet att hafva anslag för en välbehöflig trupp och icke få mer än hälften deraf i valuta.

Jag får hemställa om bifall till Kongl Maj:ts proposition.

Herr Carl Ifvarsson: Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsvarsdepartementet har sagt, att här icke vore fråga om någon statsutgift. Jag vill erkänna, att så icke är förhållandet för tillfället. Men naturligtvis blir det efteråt fråga om ökade

Angående uppförande af ett kasern-etablissement i Jemtland för en artilleri-division. (Forts.)

statsutgifter. Ty jag kan icke tänka, att besparingarna år efter år skola räcka till att underhålla ett etablissement sådant som detta. Dessutom ber jag få erinra, att med de reservationer, som äro att tillgå i statskontoret, man kan påräkna, att, när det sålunda finnes medel i statskassan, dessa medel kunna och få användas för statsändamål i allmänhet. Nu lär äfven förhållandet vara sådant, att, så vida man kan se af beräkningar, som gjorts med afseende på inkomster och utgifter, föga hopp finnes, att det skall blifva något öfver till förstärkande af statskontorets grundfond. Under sådana förhållanden tror jag det icke vara utan vigt att tänka på, äfven i detta fall, att man icke tager bort de tillgångar, som finnas i statskontoret att tillgå. Man har nemligen kommit till det resultatet vid kalkyler, som gjorts, att man kan antaga, att, under förutsättning att bevillningsutskottets förslag till beräkning af statsverkets inkomster kommer att godkännas, det blir föga öfver till andra ändamål. Det återstår således i ty fall icke annat än antingen att besluta om upplåning i större grad än någon tänkt sig, eller också att åtaga sig tilläggsbevillning. Endera delen har man i utsigt, så vidt kalkylerna nu utvisa. Om det under sådana förhållanden är klokt att taga bort reservationerna i statskontoret och grundlägga ökade utgifter för kommande tider, det kan hvar och en något så när bedöma. Jag för min del tror icke, att det är rätt.

Jag ber vidare få säga, såsom också herr Lasse Jönsson i sin reservation påpekat, att det icke är antagligt, att den plats, der man vill förlägga etablissementet, är lämplig. Vi hafva hört nämnas, att operationsbasen skulle blifva från Jemtland. Detta har verkligen förvånat mig, då man ju förut hört, att det varit fråga om att förflytta trupperna så mycket som möjligt till de stora städerna. Frågan om nybyggandet i Malmö kan i detta hänseende tjena som exempel. Nu skulle det vara fråga om att förlägga en del trupper långt inne i landet. Detta strider ju rakt mot hvartannat. Det finnes icke system i det ena i förhållande till det andra; och det är svårt att förklara, huru det förhåller sig, då alldeles olika förslag framstälts. Åtminstone har man tänkt sig förut, att, om det skulle blifva en artilleridivision förlagd i Norrland, denna skulle förläggas närmare kusten och således kunna mera befrämja kustförsvaret, hvilket ändå på senare tider antagits vara det kraftigaste och lämpligaste för oss. Icke vinner man detta ändamål genom att förlägga divisionen inom Jemtland; och svårligen torde det kunna förklaras, hvarför man vill hafva den förlagd der. Jag tror icke, att man i våra tider behöfver befara, att den skulle vara nödvändig för att hålla reda på jemtarne, ty de lära icke öfvergå till något annat land ändå. Således kan icke saken ses från den synpunkten. Icke heller kan man antaga, att man gent emot Norge skulle behöfva begagna denna artilleridivision. Ty, såsom bekant, lyder Norge under samma konung som Sverige. Det kan således icke vara fråga om att försvara oss mot vårt broderland.

Med afseende på allt detta synes det mig, som om man icke

kunde eller borde bifalla Kongl. Maj:ts proposition, såsom frågan nu föreligger. Jag har derför också reserverat mig mot utskottets förslag och yrkar äfven nu afslag på Kongl. Maj:ts proposition.

Angående uppförande af ett kasernetablissement i Jemtland för en artilleridivision. (Forts.)

Häruti instämde herr *Nilsson* i Skärhus.

Herr vice talmannen L. O. Larsson: Äfven jag har röstat emot förslaget, sådant det föreligger, ehuru jag icke reserverat mig. Jag ville dock ej vara med om rent afslag. Inom utskottet hade den afdelning, som behandlade denna fråga, inkommit med ett förslag, enligt hvilket man bifölle Kongl. Maj:ts proposition, ehuru med någon förändring. Detta förslag hade följande slutkläm: "Att Riksdagen, under antagande att staden Östersund kommer att bidraga med hvad som åtgår till anskaffande af byggnadsplats, mark till öfningsfält och väg dertill, må till etablissement för en artilleridivision i Jemtland af besparingarna å anslaget till värfvade garnisonstruppernas rekrytering och aflöning anvisa ett belopp af 325,000 kronor."

Jag anslöt mig inom utskottet till detta afdelningens förslag. Men i den slutliga voteringen kom detta förslag ej under omröstning, utan det voterades emellan Kongl. Maj:ts förslag oförändradt och rent afslag. Jag röstade då med dem, som voro för afslag, enär det nyssnämnda förslaget ej kom under omröstning i hufvudvoteringen. Jag trodde emellertid, att någon ledamot af afdelningen, som varit med om afdelningens förslag, skulle upptaga detta som reservation. Jag har sedermera funnit, att så ej skett. Jag har nu endast velat till protokollet anteckna detta, att jag ej reserverat mig, enär jag lemnade utskottet, innan dessa reservationer afgåfvos. Jag skall dock icke tillåta mig att göra något yrkande, då jag icke vet, om min här uttalade åsigt delas af flere. Men jag har velat understödja afdelningens förslag, och jag har trott mig böra göra detta, emedan det endast är fråga om att utföra hvad Riksdagen längesedan beslutit, sålunda om en verkställighetsåtgärd. Och då dertill icke skulle behöfvas något anslag, som betungade budgeten, utan besparingar, uppkomna under tiden, skulle användas, trodde jag, att man lämpligen skulle kunna på så sätt verkställa det beslut, Riksdagen för många år sedan fattat. Som sagdt, jag har endast velat till protokollet uttala detta.

Herr Petersson i Eksebo: Då jag antecknat mig som reservant å föreliggande betänkande utan att närmare tillkännagifva min tanke, vill jag nu göra det.

Jag hörde inom afdelningen till dem, som voro för det af herr vice talmannen omförmälda förslaget. Jag är också fortfarande af den åsigten, att detta förslag bör vinna Riksdagens bifall. Jag anser nemligen, sedan jag satt mig in i frågan, att skälen för afslag äro mycket svaga. Hvarför vi gjort det förbehållet, att Östersunds stad skulle bekosta mark till öfningsplats och bygg-

Angående uppförande af ett kasern-etablissement i Jemtland för en artilleri-division. (Forts.)

nadsplan jemte väg dertill, det var derför att man ansåg, att sådana städer, som få truppstyrkor förlagda i närheten, böra bidraga på något sätt för den fördel de derigenom vinna.

Då jag, som nämndt, fortfarande hyser den åsigten, att Riksdagen borde fatta beslut i denna rigtning, tillåter jag mig att yrka bifall till det af herr vice talmannen nyss upplästa förslaget.

Herr Lasse Jönsson: Vid öfverläggningar om vårt försvarsväsen hafva vi alltid hört af så väl högre som lägre militärer, att försvaret synnerligen bör grundas på kustförsvaret. Kunna vi nemligen ej försvara oss der, så skall det blifva svårt att göra det, sedan en fiende ordentligen landstigit inom landet. Så har alltid tanken varit, särskildt med hänsyn till dessa små kustfartyg, som skulle hjelpa till vid kustförsvaret. De militära myndigheter, som blefvo hörda, då norra stambanan skulle anläggas, hafva yttrat den meningen, att denna borde hafva ett i strategiskt afseende lämpligt läge, hvilket den äfven erhållit. Kongl. Maj:t har 1874 sagt "att det borde ligga *något* från kusten" naturligtvis för att vara lämpligt för kustförsvaret. Men ingen har förmenat, att försvaret skulle alldeles dragas in i en aflägset liggande vrå, så långt från kusten som möjligt, eller att denna artilleridivision skulle förläggas så, att vägarne dit kunde på sätt och vis barrikaderas genom fästningar, hvarigenom den skulle ligga icke såsom försvar utan för att sjelf blifva försvarad.

Hvad åter det beträffar, att det ej skulle blifva några kostnader, såsom herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet yttrade, och såsom äfven herr vice talmannen antydde, så är det verkligen icke så mycket bevändt med dessa besparingar, till hvilka man hänvisar, som man låtit påskina. Arméförvaltningen har, såsom af proposionen inhemtas, påpekat, att besparingarna visserligen ökats från år 1885 intill år 1886, så att de vid början af sistnämnda år uppgingo till 996,000 kronor. Men derefter hafva de ökats högst obetydligt eller nästan intet. Derom säger arméförvaltningen: "Att reservationernas tillväxt sedan ingången af år 1886 upphört, har sin grund i det med sistnämnda år inträdda nya aflöningssättet vid Göta och Vendes artilleriregementen samt Kronprinsens husarregemente. Sagda aflöningssätt har nemligen visat sig medtaga icke blott de besparingar, som förut vid nämnda tre regementen upplupit, utan ock dem, hvilka fortfarande uppkomma vid de regementen af de värfvade garnisonstrupperna, vid hvilka det nya aflöningssättet ännu icke är infördt". Således är det tydligt, att, när den nya organisationen blir införd vid de öfriga regementena också, de ifrågavarande medlen icke skola räcka till. Och det är ju alldeles gifvet, att det som tages bort nu, kommer då att fattas och således måste ersättas genom nya anslag.

Representanten från Kristianstad yttrade, då det var fråga om kavalleriets omorganisation, att det vore ganska svårt att få folk, och talade om, huru vakanser ofta förekomme; äfven från

andra håll har man hört, att ganska väsentliga vakanser uppstå. Jag kan icke inse, att detta kan afhjelpas på annat sätt än derigenom att större ersättning beredes manskapet. Och medlen dertill måste också tagas från dessa besparingar. Således är det icke mycket att tala om, att besparingar finnas; man kan snarare säga, att det är fråga om ett rent anslag.

Angående uppförande af ett kasernetablissement i Jemtland för en artilleridivision. (Forts.)

Men hufvudsakliga skälet, hvarför jag icke kan vara med om Kongl. Maj:ts förslag, är att förläggningsplatsen måste anses synnerligen olämplig. Ty skall man tänka sig, att divisionen skall ligga så långt från kusten, att dels fienden skall kunna obehindradt landstiga, och utan att oroas vidtaga sina försvarsåtgärder under flere dagar eller veckor, innan man angriper honom, är det klart, att ett anfall på fienden för att utdrifva honom måste i väsentlig grad försvåras, om icke omöjliggöras.

Huru jag än betraktar saken, kan jag således icke finna förläggningsorten lämplig. Jag yrkar derför rent afslag.

Herr Andersson i Bringåsen: Då det satts i fråga, huru vida Östersund skulle vara ett lämpligt ställe för förläggningen af en artilleridivision, ber jag att för egen del få uttala den åsigten, att näppeligen något lämpligare ställe finnes. Det torde derför ej vara så farligt med den saken, som man här låtit påskina. Jag är naturligtvis ingen strateg, hvarför det kanske är olämpligt, att jag yttrar mig i denna fråga. Men det finnes, enligt min tanke, icke mer än tre ställen, på hvilka man i detta fall skulle kunna tänka, nemligen Ånge, Bräcke och Östersund. Nu förhåller det sig så, att, om divisionen skulle förläggas i Ånge, och en fiende angriper i Ångermanland eller Vesterbotten eller Norrbotten, så att artilleriet skall fraktas norrut, är det icke mer än 3 mil längre från Östersund än från Ånge. Det tager icke mer än $^1/_2$ timmes tid.

Vidare är det den stora skilnaden, att det naturligtvis är mycket lättare att anskaffa hvarjehanda proviant, som behöfves för truppen, i Östersund, än det kan blifva i en skogsmark sådan som den, der Ånge eller Bräcke ligger. Dessutom finnes det i Bräcke icke någon lämplig plats för divisionens förläggning. Från Östersund deremot kan man utan svårighet komma till Ångermanland, till Hudiksvall och Söderhamn och till Norge. Man har visserligen sagt, att det är antagligt, att man icke kan behöfva frakta trupperna till Norge. Men detta torde ej vara alldeles rigtigt. Åtminstone vill jag icke fälla ett sådant yttrande. Ty i många år har det ju talats om, att en viss vår granne önskat få en hamn i Norge. Jag undrar, huru det skulle gå, om fienden angrepe, icke Norrbotten, utan Norge — om vi icke då skulle skicka våra trupper till hjelp. Åtminstone tycker jag, att vi borde det, om vi eljest skola vara bröder med norrmännen.

Herr vice talmannen nämnde, att det har varit fråga om, att Östersunds stad skulle möjligen kunna förmås att släppa till 25,000 kronor för inköp af mark för ändamålet. Det är klart, att jag för min del icke har något deremot, om så kunde ske. Men det

Angående uppförande af ett kasern-etablissement i Jemtland för en artilleri-division. (Forts.)

besked vi fått från Östersund, har hvarken varit nekande eller jakande. Och på en så lös grund kan man väl ej antaga det förslaget. Det är ju rent af bara ett hårstrå att hänga upp sig på. Och jag får för öfrigt säga, att det förefaller mig "futtigt" af staten att begära en sådan summa af ett så litet samhälle som Östersund. Vidare förhåller sig så, att den plats, der artilleridivisionen skulle förläggas, ligger närmast intill, icke Östersund, utan en liten förstad, som växt upp alldeles invid Östersund och som kallas Odinslund. Skulle således någon fördel för de närmast boende kunna erhållas genom divisionens förläggande der, är det klart, att Odinslund skulle njuta denna fördel, icke Östersund.

Jag kan således icke yrka bifall till nämnda förslag. Jag tror också, att Norrland bör vara så mycket värdt, att man icke ställer det försvarslöst för den händelse att krig plötsligt skulle uppkomma. Jag hemställer derför till kammaren om bifall till Kongl. Maj:ts proposition, viss som jag är, att kammaren icke kommer att ångra detta beslut.

Herr *Bromée* instämde i detta yttrande.

Herr Persson i Mörarp: För min del ber jag att få yrka bifall till reservationen och afslag på Kongl. Maj:ts förslag. Det må vara sant, att det är ett gammalt riksdagsbeslut, som här skall verkställas, ett beslut af år 1871. Men det är också sant, att Riksdagen afslagit dylika förslag 2 gånger sedan dess, nemligen 1884 och 1885. Och deri synes mig ligga ett uttalande, att Riksdagen har ansett, att, då Riksdagen godkände planen angående föreläggande af divisionen till Östersund, man måhända begått ett misstag.

Det må också vara sant, såsom herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet nämnde, att detta förslag kommit fram vid de tillfällen, då de större förslagen till arméns omorganisation förelegat, och att det fallit jemte dessa. Jag skall upprigtigt bekänna, att derest ett förslag, gående i den rigtningen, förelåge, så att det vore fråga om en ombildning af hela vårt försvarsväsen, jag icke skulle motsätta mig ett dylikt förslag. Men jag säger lika oförbehållsamt, att jag icke är böjd för vidare fortskridande på den väg, på hvilken Riksdagen under de senaste åren slagit in. Det önskemål man haft med hänsyn till försvarsväsendet i dess helhet, att få en skattefördelning i afseende på försvarskostnaderna, detta undanskjuta vi desto längre, ju mer vi lemna bifall till partiella reformer för försvarsväsendets ombildning. Detta skäl är för mig afgörande. Jag måste derför vara emot Kongl. Maj:ts förslag.

Jag yrkar afslag på utskottets hemställan.

Chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Jag kan naturligtvis icke anmärka något gent emot dem, som yrkat afslag. Må den, som vill, rösta emot. Men jag kan verkligen icke kalla det en partiel reform att bygga

Angående uppförande af ett kasern-etablissement i Jemtland för en artilleri-division. (Forts.)

ett etablissement för två batterier, hvilkas uppsättning beslutits för 18 år sedan. Det är här icke fråga om någon arméorganisation, utan helt enkelt om ett genomförande af något, som länge sedan beslutits. Det är ju sant, att Riksdagen tvenne gånger afslagit batteriers förläggande till Östersund. Men det är fråga om, hvad som egentligen afslagits. Jag tror, att det mindre gält frågan om batteriernas förläggande i Östersund eller icke, än om en utgift af mellan 3 och 400,000 kronor för en gång och cirka 53,000 kronor årligen. Det vore naturligtvis en partiel reform att organisera dessa batterier såsom åkande.

Det har talats om strategiska grunder och framhållits, att man skulle fästa sig mera vid kustförsvaret och icke söka försvara sig bakom barrikader o. s. v. Det har tydligen icke lyckats mig att klargöra saken, såsom jag fattat den. Det är ju nemligen gifvet, att man icke slåss i etablissementen, utan man mobiliserar der och går derifrån fram mot kusten till de ställen, der den ifrågavarande divisionen, liksom de öfriga trupperna, kunna behöfvas; och der slåss man, Men man måste se till, att man har etablissementen, der de stora upplagen af ammunition oah material finnas, något afsides och skyddande för fiender. Man lägger icke Karlsborg t. ex. vid kusten utan, man har denna fästning såsom en depôtfästning, hvaraf följer, att den måste läggas midt i landet. Men derför skall man icke gå dit och ställa sig der för att slåss. Det är två skilda saker, hvar man skall lägga etablissementen eller hafva sina depôter, och hvar striderna skola utkämpas.

Man har vidare talat om, att denna division icke skulle behöfva stanna der uppe för att hålla reda på jemtarne och norrmännen. Nej, det är nog för andra ändamål man behöfver dem. De ökade utgifterna för framtiden skulle slutligen bestå i utgifterna för etablissementets underhåll. Jag tror verkligen, att dessa icke äro större, än att man kan stå ut dermed.

Hvad beträffar statsverkets grundfond och de förhållanden, som omnämndes med hänsyn till den stora finanspolitiken, så vet jag icke att fjerde hufvudtiteln skall betala till grundfonden utan det är väl så, att, om besparingar der göras, dessa må kunna användas för fjerde hufvudtitelns behof, — när man söker ställa så, att man kan reda sig, så godt det låter sig göra, med besparingar, i stället för att begära nya anslag.

Hvad jag tror vara af vigt, det är att vi göra hvad vi kunna för att verkligen organisera Norrlands försvar. Det är en alltför stor, alltför vigtig provins, för att man skulle kunna lemna den ur räkningen. Man bör göra hvad men kan och göra det i tid, för att organisera försvaret derstädes. Och när det i detta fall kan ske utan något anslag, tror jag det är ett godt steg att bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Nils Nilsson: Jag begärde ordet med anledning af det yrkande, som framställdes från kalmarbänken. Jag kan icke erinra mig, att Riksdagen någonsin godkänt något förslag af liknande lydelse. Det heter: "*Under antagande* af att Östersunds

Angående uppförande af ett kasern-etablissement i Jemtland för en artilleri-division. (Forts.)

stad lemnar ett visst bidrag skall Riksdagen bevilja hvad Kongl. Maj:t föreslagit." Det är således icke något vilkor för Östersunds stad, som framstälts för det begärda anslagets beviljande, utan endast ett antagande. Man kan också lätt föreställa sig, huru det skall gå, om Kongl. Maj:t får disponera medlen under endast ett antagande, som Riksdagen uttalar. Sannolikt kommer det att gå så, att Kongl Maj:t i alla fall, om också Östersunds stad säger nej, använder medlen. Jag vet då icke, hvad det skall tjena till att antaga ett dylikt förslag. Och sedan Första Kammaren nu bifallit Kongl. Maj:ts förslag, skulle ett bifall inom denna kammare till ofvannämnda förslag kunna föranleda ett försök till sammanjemkning inom statsutskottet. Jag förstår dock knappast, huru statsutskottet skulle kunna sammanjemka meningar om ett förslag af den beskaffenhet, som här blifvit framstäldt. I allt fall skulle Riksdagen, om det nämnda förslaget här antoges, komma att förlängas en eller annan dag. Jag anser för min del det förslaget vara alldeles betydelselöst och kan derför icke vara med derom.

Hvad åter beträffar det af Kongl. Maj:t framstälda förslaget, så måste jag säga, att när man vill genomföra en så stor och vigtig sak som denna, hade förslag derom verkligen kunnat framläggas före den 5 april, således i någorlunda god tid. Jag tror derför också, att det icke är någon fara med, att förslaget får hvila till en annan riksdag, då man fått tillfälle att närmare sätta sig in deri. Och om det visar sig genom de utredningar, som då kunna förefinnas, att anslaget är behöfligt, man må hända då kan komma till det resultat, Kongl. Maj:t önskar.

Med särskildt afseende derpå, att en statsbrist kan ifrågasättas vid denna Riksdag, anser jag det derför vara ur hvarje synpunkt klokt att icke nu bevilja en så stor summa. Det inverkar väl icke på statsregleringen, men är i alla fall en statsuppgift; det kan icke nekas. Jag yrkar således afslag på utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herr *Truedsson*.

Herr Bratt: Den sista tidens erfarenhet har visat, att det nu är hopplöst att med skäl, dessa må vara huru talande och fullvigtiga som helst, vinna något i denna kammare med afseende å fjerde hufvudtiteln. Det skulle derför icke hafva fallit mig in att uppträda för Kongl. Maj:ts nu förevarande förslag, derest jag icke föreställt mig, att fullkomlig tystnad från militäriskt håll möjligen kunde framkalla den uppfattningen, att militärerna skulle hafva delade åsigter angående det önskvärda i att Kongl. Maj:ts proposition bifölles. Endast för att uttala, att så icke är fallet, har jag begärt ordet. Det finnes icke någon militärisk auktoritet i detta land, som hyser det ringaste tvifvel derom, att ett etablisement i Norrland för en artilleristyrka, minst så stor som den nu ifrågavarande, är för försvaret af denna stora landsdel nyttigt och nödvändigt samt att för detta etablissement Jemtland för närvarande är rätta orten.

Jag vill ej här inlåta mig i meningsbyte, angående strategi,

operationsbas, kustförsvar och så vidare med de ärade talare, som haft en annan uppfattning än den chefen för landsförsvarsdepartementet nyss uttalat och klart motiverat. Men jag ber, att på de grunder, som återfinnas uti statsrådsprotokollet, vidare på de grunder, som af utskottet anförts, och slutligen på de grunder, vi nu hört från statsrådsbänken, på det bestämdaste få yrka bifall till utskottets förslag.

Angående uppförande af ett kasern-etablissement i Jemtland för en artilleri-division. (Forts.)

Herrar *Nordenfelt* och *Kilman* förenade sig med herr Bratt.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de meningar, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan oförändrad, *dels* på bifall till densamma med den af herr *Petersson* i Eksebo yrkade förändring och *dels* slutligen på afslag; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes samt företogs, sedan till kontraproposition antagits yrkandet på afslag, enligt en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemstält i utlåtandet n:o 78, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, är utskottets nämnda hemställan af kammaren afslagen.

Omröstningen utföll med 86 Ja men 117 Nej; hvadan utskottets hemställan afslagits.

§ 8.

Efter föredragning vidare af statsutskottets memorial n:o 80 med förslag till voteringsproposition, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående utgifvande af en statstidning för legala tillkännagifvanden m. m. samt om beviljande af ett extra anslag å 1,500 kronor för utredningens verkställande, blef den af utskottet föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 9.

Vid föredragning dernäst af sammansatta stats- och Bevillningsutskottets memorial n:o 6, angående anvisande af ersättning

till dess kansli, biföll kammaren utskottets i memorialet gjorda hemställan.

§ 10.

Till kammarens afgörande förelåg vidare bevillningsutskottets betänkande n:o 15, angående beräkning af vissa bevillningar för år 1890.

Angående beräkningen af tullmedlen för år 1890.

Under *punkten 1* hemstälde utskottet, att tullmedlen måtte för år 1890 beräknas till 36,000,000 kronor.

Efter föredragning af punkten begärdes ordet af:

Herr Fosser som yttrade: Af statsverkspropositionen till innevarande Riksdag synes att Kongl. Maj:t och statskontoret sammanstämmande beräknat bevillningen för 1890 års budget till 65,900,000 kronor. Frånräknar man bevillningen för fast egendom och inkomst, utgör det beräknade beloppet af öfriga bevillningar 62,200,000 kronor, såsom det af Kongl. Maj:t och statskontoret blifvit beräknadt. Men såsom man finner af det nu föredragna betänkandet har utskottet beräknat de sistnämnda bevillningarne till endast 60,500,000 och således till 1,700,000 kronor mindre än Kongl. Maj:t och statskontoret. Detta har utskottet åstadkommit på det sätt, att stämpelmedlen visserligen beräknats 100,000 kronor och hvitbetssockertillverkningsafgiften 200,000 kronor högre än Kongl. Maj:t, men deremot hafva bränvinsmedlen beräknats 2,000,000 kronor mindre än som föreslagits eller till 13,000,000 i stället för 15,000,000 kronor. Det förefaller mig nu, som om Kongl. Maj:ts och statskontorets beräkning af bevillningen icke kunde anses för hög, utan väl stå tillsamman med nödig försigtighet och med en stark budget, hvarför jag tillåter mig föreslå, att utskottets beräkning af bevillningen må höjas med 1,700,000 kronor eller till 62,200,000 kronor, hvilket är alldeles lika med hvad Kongl. Maj:t och statskontoret i det afseendet beräknat, fast fördelningen blir något olika, hvilket dock för budgeten har mindre betydelse. En dylik höjning har ytterligare skäl för sig i den omständigheten, att, om den ej vidtages, torde det bli nödvändigt att höja den allmänna bevillningen med kanske 50 procent för att få budgeten för året att gå ihop, och det förefaller mig, som om det icke vore önskligt att göra detta. Jag tror nu, att tullmedlen böra utan någon risk kunna höjas till 37,000,000 i stället för här beräknade 36,000,000 kronor; och detta så mycket hellre som, efter hvad utskottet upplyst, redan under de tre första månaderna af innevarande år i rundt tal influtit 2,000,000 kronor mer än under samma tid föregående år. Äfven bränvinstillverkningsskatten tål i min tanke vid någon förhöjning; ty äfven om förbrukningen af bränvin är stadd i aftagande, är dock utskottets föreslagna nedsättning från 15 millioner kronor till 13 millioner oskäligt stor så väl med afseende på de blifvande verkningarne af tillverknings-

skattens höjande som äfven derpå, att den till statsverket influtna skatt af bränvinstillverkningen utgjorde 14,171,487 kr. för år 1888.

Jag hemställer derför, att tullmedlen för 1890 års budget beräknas till 37,000,000 kronor.

Angående beräkningen af tullmedlen för år 1890. (Forts.)

Vidare anförde:

Herr Lönegren: Att på förhand med någon tillförlitlighet beräkna tulluppbörden för kommande år är absolut omöjligt, detta så mycket mera nu som man ej ens har ett års erfarenhet att grunda sitt omdöme på i afseende på spanmålstullens inflytande på tullintraderna, medan man deremot har full visshet om den minskning i tulluppbörden, som är att förvänta genom förra Riksdagens beslut om kaffetullens sänkande från 26 till 12 pr kg. samt tullfrihets beviljande för lysoljor m. fl. ämnen. Denna minskning kan beräknas till omkring $2^1/_2$ million kronor. Tulluppbördens belopp är beroende af flera faktorer, men det, som i främsta rummet der vid lag influerar, är skördeförhållandena i landet så väl under det löpande som nästföregående året, och den stora allmänhetens deraf beroende förmåga att konsumera de stora kassaartiklarne kaffe, tobak, socker och sprit m. m. samt derjemte nu mera landets behof af införsel från utlandet af malen och omalen spanmål. Tullmedlen ha under de senare åren i budgeten upptagits till 29,000,000 kronor, men ha i allmänhet lemnat ett icke obetydligt öfverskott. För detta år äro de upptagna till 36,000,000 kr.; men huru vida något större eller mindre öfverskott skall uppstå, är omöjligt att med visshet förutsäga. Efter de första månadernas uppbörd i år ser det dock icke i detta hänseende illa ut. Statsutskottet upplyser om, att de tre första månadernas tulluppbörd lemnat ett öfverskott af 2,000,000 kronor mot fjolårets uppbörd under samma tid, och jag kan dertill lägga att april lemnat ett ytterligare öfverskott af cirka 1,100,000 kronor. Totalöfverskottet för detta år uppgår vid maj månads ingång till 3,147,378 kronor 47 öre, och är det således mer än sannolikt, att hela årets uppbörd skall komma att ej obetydligt öfverstiga det belopp, som förra året lemnade. Då nu förra Riksdagen på grund af spanmålstullarnes införande höjde tullmedlen från 30 till 36 millioner d. v. s. med 6 millioner, dervid naturligtvis tullnedsättningen för kaffe m. m. togs med i beräkningen, och de nästföregående årens uppbörd visat sig uppgå i medeltal till 32 millioner — detta för åren 1885—1887 — och för år 1888 till öfver 37 millioner, tror jag man kan, utan att vara alltför sangvinisk, våga höja tullmedlen ör nästa år till 37 millioner, således med 5 millioner utöfver uppbörden under åren 1885—87. Då man står inför eventualiteten af en tilläggsbevillning och har att välja deremellan och den föreslagna utvägen att höja tullmedlen med en million, tvekar jag ej att välja det senare alternativet, särdeles som det förra alltid står qvar att nästa år använda, om behof deraf förefinnes.

Jag yrkar således en höjning af tullmedlen för 1890 från 36 till 37 millioner kronor.

Angående beräkningen af tullmedlen för år 1890. (Forts.)

Herr Petersson i Runtorp: För min del yrkar jag bifall till utskottets förslag. Jag tror, att det är ganska vigtigt, att ej Riksdagen söker bedraga sig sjelf. Det är mycket angeläget, att ej göra beräkningarna högre än hvad med full säkerhet kan antagas skola inkomma. Jag tror, att hvad utskottet här föreslagit, nemligen för bränvinstillverkningsskatten 13,000,000 kronor, är fullt befogadt och bör af Riksdagen bifallas. Hvad angår farhågan för en tilläggsbevillning, tror jag, att det är en sak, som gör mycket godt, och är hvad man behöfver för att "sakta i backarne" och icke bevilja allt möjligt, som föreligger. Det har jag alltid sträfvat för under misstanke, att det ej räcker till. Att "rätta mun efter matsäcken" är en sak, som äfven Riksdagen bör göra, och derför böra vi ej beräkna högre, än hvad det bör kunna uppgå till. Här har byggts på att tullmedlen skulle kunna tåla en million till, men det vet man ju icke. Jag anser derför, att om man skulle höja bevillningen, är det nyttigt och nödigt, ty det lär alla att hushålla, och det är det som fattats oss under de senare åren.

Chefen för kongl. finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Herr talman, mine herrar! Det är ganska svårt att beräkna inkomsterna för ett kommande år, helst om detta skall ske i december månad, då beräkningen kommer att omfatta de inkomster, som skola inflyta nära ett och tre fjerdedels år derefter. Detta blir ännu svårare, när man har att göra med så ovissa faktorer som bevillningar, i synnerhet då nya skatter äro beslutade, såsom nu en förhöjning i bränvinsskatten och förhöjningar i åtskilliga tullsatser, ty man kan icke på förhand veta, huru dessa faktorer skola inverka på bevillningen. Sålunda måste stor försigtighet iakttagas vid beräkningen af hvad tullarne och bränvinet skola afkasta. Nu har utskottet ansett, att bränvinet icke kommer att lemna de inkomster, som Kongl. Maj:t beräknat, men deremot måste vi väl erkänna, att det ser ut som om tullmedlen skulle komma att gifva större inkomster än Kongl. Maj:t antagit. Detta kan synas nu, men det syntes ej, då budgeten uppgjordes. De föregående talarne, som jag ej kom i tillfälle att åhöra, hafva antagligen redan för kammaren påpekat, att den 1 innevarande maj tullinkomsterna för årets fyra första månader med mer än 3,000,000 kronor öfverstigit inkomsterna för samma tidsperiod under föregående år. Detta måste väl gifva anledning att antaga, att en förhöjning med 1,000,000 kronor vid beräkningen af tullmedlen utan fara kan gå för sig.

Såsom bekant är, har utskottet höjt så väl stämpelmedlen med 100,000 som hvitbetssocker-tillverkningsafgiften med 200,000 kronor. Detta kan möjligen hafva skäl för sig, men det oaktadt förefinnes för att få det att gå jemnt ihop, ett behof af 1,700,000 kronor. Hvad tullmedlen beträffar, föreställer jag mig, som sagdt, att de med trygghet kunna upptagas till 37,000,000 i stället för 36,000,000 kr. Återstå då de 7,000,000 kronorna för att fylla förenämnda brist.

Med afseende å bränvinet är det visserligen sant, att det lyckligtvis är mycket troligt, att förbrukningen af denna vara ej

Angående beräkningen af tullmedlen för år 1890. (Forts.)

skall blifva så stor som förut, och förhållanden hafva inträdt, som särskildt detta år måste betydligt bidraga att minska förbrukningen. Så har ju alkoholhalten blifvit nedsatt från 46 till 40 procent, hvilket inverkar rätt mycket på den beskattningsbara qvantiteten, och derjemte har potatisskörden förra året varit ganska dålig, hvilket å sin sida fördyrat varan så, att den stigit med 30 öre per kanna, oberäknadt skatten, som utgör 26 öre, och blir detta sammanlagdt således en stegring af priset med 56 öre för hvarje kanna bränvin. Detta kommer naturligtvis att betydligt inverka på konsumtionen.

Ej heller får man frånse, att nykterhetsrörelsen gör stora framsteg i vårt land, hvilken äfven måste leda till en förminskad bränvinstillverkning, men ett så hastigt sjunkande, som utskottet ifrågasatt, tror jag ändå ej man kan förvänta. Kongl. Maj:t hade beräknat en förbrukning af 30,000,000 liter, hvilket synes vara ganska försigtigt, då den beskattade qvantiteten under de fem åren 1884—1888 i medeltal uppgått till 34,479,000 liter, men nu har utskottet satt ner siffran till 26,000,000. Jag tror icke det är nödvändigt att sätta den så lågt, utan den kan, synes mig, väl höjas till 27,400,000 liter, i hvilket fall skatten skulle beräknas till 13,700,000 i stället för 13,000,000, och man sålunda finge dessa 700,000 kronor, som äro behöfliga. Jag har hört, att flera talare yttrat sig i denna rigtning, och för min del anser jag det vara alldeles rätt att vidtaga en sådan höjning. Det är för öfrigt klart, att, om man äfven skulle missräkna sig på en post, man kan hoppas att få ersättning på några andra poster, såsom till exempel med jernvägsmedlen, om hvilka man har anledning antaga, att de skola stiga utöfver det beräknade beloppet, hvadan det öfverskott, som der uppstår, kan användas att fylla bristen på annat håll. Den sista rapporten angående jernvägarne visar, att inkomsterna under årets fyra första månader med omkring 500,000 kronor öfverstiga summan för motsvarande tid i fjol, och man har anledning tro, att denna stegring skall fortgå under hela året. Jag tror icke heller det är otänkbart, att post- och möjligen äfven skogsmedlen skola tillväxa, så att faran är icke så stor, om man skulle missräkna sig på ett eller annat hundratusental kronor på de poster, jag vidrört.

Jag har blott velat säga detta för att tillkännagifva att från min sida intet hinder möter för att godkänna ett sådant yrkande, som här gjorts, och jag tror icke, att, såsom herr Nils Petersson förmenat, regeringen härigenom bedrager sig sjelf.

Herr Ryding: Instämmande i det yrkande, som framstälts af herrar Fosser och Lönegren samt understödts af herr finansministern, ber jag endast att få upplysa kammaren derom, att Första Kammaren för sin del höjt beräkningen af tullmedlen till 37,000,000 kronor.

Herr E. G. Boström: När utskottet fattade sitt beslut i denna punkt, var det efter min uppfattning ej någon, som trodde

Angående beräkningen af tullmedlen för år 1890. (Forts.)

att man skulle komma till någon minskning i bevillningarnes beräknande. Då hade man naturligtvis ingen anledning att höja beräkningen af tullbevillningen. Ett annat skäl, hvarför man icke beräknade den högre, var äfven det, att när utskottet fattade sitt beslut icke fans tillgänglig den uppgift, som sedan erhållits, eller att under april månad detta år tullinkomsterna öfvergått fjolårets under samma tid med 1,100,000 kronor. Sammanställer man detta med den tulluppbörd, som vi hade under 1888, framgår deraf, att man icke bör kunna tveka, att höja tullbevillningen för detta år till 37 millioner kronor.

Hvad åter beräkningen af bränvinsbevillningen angår, så ber jag att få nämna, att om den saken meningarna voro mycket delade inom utskottet. Vid omröstning segrade majoritetens förslag med endast tre rösters öfvervigt; de öfriga önskade, att bränvinsmedlen skulle beräknas till 14 millioner kronor. Att, såsom herr statsrådet och chefen för finansdepartamentet framhållit, höja dem till 13,700,000 kronor, kan således enligt min uppfattning icke vara något vågadt.

Jag anhåller alltså om bifall till herr Fossers förslag i denna punkt.

Häruti instämde herrar *Cederschiöld, Styffe, Werner, Petersson* i Hamra, *Ekeborgh, Sandwall, Rundbäck* och *Kilman.*

Herr Sven Nilsson: Jag vågar icke för min del göra något yrkande, men kan icke undgå att påpeka, att här visar det sig verkligen, att det kan vara tid att tänka på besparingar. Hade man vid början af denna riksdag verkligen haft reda på, att man redan vid dess slut skulle stå inför en statsbrist, så kan jag icke föreställa mig annat, än att, oaktadt visserligen en del besparingar blifvit gjorda trots regeringens ifriga kamp deremot, ytterligare sådana kommit att verkställas. Jag föreställer mig också, att då ställningen nu är sådan, att, oaktadt de verkliga tillflöden af ökade skatter som sista Riksdagen frikostigt beslutade, man ändå får skrapa ihop allt hvad man kan för att få statsregleringen att gå ihop oaktadt inga skattelindringar egt rum, regeringen till nästa Riksdag skall vara nog förtänksam att lägga fram ett sådant förslag till statsreglering, att man åtminstone icke behöfver befara, att statsbrist vid den riksdagen skall uppstå så att man kan undvika nya ökade skatter. Det är verkligen märkvärdigt, att man redan nu skall stå inför en statsbrist, oaktadt de höga tullarna och den ökade bränvinsskatten tillkommit under mångas förhoppning att dermed kunna vinna skattelindringar. Detta visar nogsamt hvart det bär hän.

Jag har intet yrkande att göra.

I detta yttrande instämde herr *Bexell.*

Herr vice talmannen L. O. Larsson anförde: Det kan vara fråga om, huru vida här förefinnes någon statsbrist. Om man, såsom

Angående beräkningen af tullmedlen för år 1890. (Forts.)

här skett, sätter ned de beräkneliga inkomsterna, så kan man naturligtvis när som helst skapa statsbrist på papperet, och den statsbrist man på detta sätt vill tillskapa för att bereda sig nöjet af tilläggningsbevillning, vill man tillskrifva det förkättrade nya systemet, men detta går verkligen icke, ty som vi veta får det nya systemet sota för det gamlas synder, enär sedan år 1887 förefinnes en statsbrist på 4,754,000 kronor, som nu i 1890 års budget måste betalas, således om ej denna brist förefunnits, hade vi hvarken behöft låna eller tala om tilläggsbevillning.

Jag begärde dock ordet egentligen för att få till protokollet antecknadt, att jag på de skäl, som generaltulldirektören herr Lönegren anfört, sluter mig till det af honom gjorda yrkandet om höjande af beräkningen utaf tullmedlen med 1 million kronor. De skäl, han anförde, voro så goda, att jag inte tror, att man vidare behöfver tala om den saken.

I detta anförande instämde herrar *Svensson* i Rydaholm, *Redelius* och *Ericsson* i Norrby.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, beslöt kammaren, med afslag å utskottets hemställan, att tullmedlen skulle för år 1890 beräknas till 37,000,000 kronor.

Punkterna 2—4.

Biföllos.

Under *punkten 5* hemstälde utskottet, att bränvinstillverkningsskatten måtte för år 1890 beräknas till 13,000,000 kronor.

I fråga härom anförde:

Herr Fosser: Med hänvisning till hvad jag i korthet haft äran yttra vid föredragningen af första punkten i detta betänkande, och hufvudsakligen på de skäl, som statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet anfört, ber jag att få yrka, att beräkningen af bränvinsmedlen för år 1890 måtte höjas till 13,700,000 kronor. Första Kammaren har redan fattat ett sådant beslut.

Vidare yttrades ej. Med afslag å utskottets hemställan beslöt kammaren, att bränvinstillverkningsskatten skulle för år 1890 beräknas till 13,700,000 kronor.

Punkten 6.

Bifölls.

Och skulle i följd af kammarens sålunda fattade beslut slutsumman af ifrågavarande bevillningar ändras från af utskottet föreslagna 60,500,000 kronor till 62,200,000 kronor.

§ 11

Angående ändring i 16 och 17 §§ i gällande grufvestadgar.

Härefter företogs handläggning af lagutskottets utlåtande n:o 53, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 16 och 17 §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884.

Utskottet hemstälde i detta utlåtande, att ifrågavarande inom Första Kammaren af herr *Chr. Lundeberg* afgifna motion (n:o 49) icke måtte af Riksdagen bifallas.

I en vid utlåtandet fogad reservation hade deremot herrar *Smedberg* och *Pehrson* i Törneryd tillstyrkt, att Riksdagen måtte, med anledning af förevarande motion, aflåta skrifvelse till Konungen med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida det kunde lända till fördel för kronan att å kronojord, som icke under ständig besittningsrätt innehades eller vore till boställe anslagen eller blifvit för kronans räkning till brukning på viss tid åt annan upplåten, kronan tillerkändes rätt att till hälften med inmutaren deltaga i grufarbetet och den deraf fallande vinsten.

Ordet begärdes af

Herr Smedberg som yttrade: Jag har icke kunnat biträda lagutskottets afstyrkande utlåtande rörande denna herr Lundebergs motion, men jag har icke heller kunnat yrka rent bifall till motionen dels af det skäl, att motionären föreslagit, att kronan skulle förbehålla sig att till två tredjedelar deltaga i grufarbetet, äfvensom att kronan skulle ega en dylik rätt å sådan jord, som blifvit till boställen upplåten, dels äfven emedan vissa andra paragrafer i grufvestadgan samtidigt måste ändras, ehuru motionären icke framlagt något förslag derom. Då jag emellertid trott, att det för kronan skulle vara mycket fördelaktigt, om hon finge behålla eller, rättare sagdt, återbörda den eganderätt till malmfyndigheter, som hon haft af urminnes tider och ända till 1855, så har jag jemte herr Per Pehrson i Törneryd afgifvit en reservation mot utskottets betänkande, deri vi hemstält, att Riksdagen "borde med anledning af förevarande motion, aflåta skrifvelse till Konungen med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida det kunde lända till fördel för kronan att å kronojord, som icke under ständig besittningsrätt innehades eller vore till boställe anslagen eller blifvit för kronans räkning till brukning på viss tid åt annan upplåten, kronan tillerkändes rätt att till hälften med inmutaren deltaga i grufarbetet och den deraf fallande vinsten."

Jag tror nemligen, att det är hög tid, att man söker taga vara på kronans rätt och bevara åt henne något, af de rikedomar, som finnas gömda i de ofantliga malmlagren i norra Lappland. Genom undersökning har utrönts, att endast de tre malmbergen, Gellivara, Loussavara och Kirunavara, innehålla icke mindre än 19 milliarder centner malm af 70 procents jernhalt. Det kan invändas häremot att dessa malmberg redan äro inmutade. Ja, det lär nog till stor del vara förhållandet, men frågan är, huru vida in-

Angående ändring i 16 och 17 §§ i gällande grufvestadgar. (Forts.)

mutarne verkligen iakttagit de skyldigheter, som kräfvas för bevarandet af deras inmutningsrätt. Och om så icke är förhållandet, är det möjligt, att man på nytt skulle kunna inmuta dessa malmberg; och i så fall skulle då kronan kunna komma att draga nytta af sin jordeganderätt. För öfrigt lär det finnas åtskilliga andra malmberg, som ännu icke äro inmutade, och i hvilka alltså kronan skulle kunna göra sig sin jordegarerätt till godo.

Man har här förut talat om, att man fruktar, att våra malmtillgångar komma att inmutas och malmen exporteras till främmande land, om icke någon utförseltull kommer till stånd. Visserligen bestämmer grufvestadgan, att utländingar icke hafva rätt att drifva grufdrift i landet utan Kongl. Maj:ts särskilda tillstånd. Men vi veta ju, huru lätt sådana stadganden kunna kringgås. Det fins många välvilliga svenskar, som uttaga inmutningssedel men låta ett bolag, som icke består af svenska delegare verkställa bearbetningar af den inmutade malmfyndigheten, hvarigenom i allt fall utländingarne komma att tillgodogöra sig vår malmrikedom. Vi hafva exempel derpå i det "svenska" bolag, såsom det kallas, som bygger Luleå-Ofoten banan, men som i sjelfva verket är ett engelskt bolag.

Jag vill alltså, herr talman, anhålla om proposition på mitt yrkande om bifall till den af mig och herr Pehr Pehrsson afgifna reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Kruse* och *Petersson* i Boestad.

Herr Lilienberg anförde: Jag skall deremot bedja att få åberopa de skäl, som lagutskottet anfört för sin hemställan, och med stöd af dem yrka bifall till densamma. Af den motivering, lagutskottet framlagt i sitt betänkande, jemförd med den historik i frågan, som blifvit upprättad rörande kronans och jordegarnes rättigheter till malmfyndigheter, hvilken historik blifvit utdelad här i kammaren, torde herrarne finna, att, derest motionärens förslag vunne bifall, detta skulle innebära, att lagstiftningen i detta fall ginge tillbaka så långt som till slutet af 1600-talet. Ty ända sedan den tiden har kronan, så vidt man vet, aldrig begagnat sig af sin rätt såsom jordegare i dessa fall.

Slutligen afhände den sig alldeles denna rätt genom grufvestadgan år 1855 rörande sådan mark, som reservanterna afse, och tillerkände den åt inmutaren.

Lagutskottet har i sitt betänkande också redogjort för de ganska stora, ja, såsom utskottet säger, nästan olösliga svårigheter, som skulle uppstå, om kronan skulle återgå till forna förhållanden och antingen begagna sin andel såsom jordegare sjelf eller, såsom väl motionären afser, öfverlåta den åt enskilda personer.

Slutligen får jag säga, att jag tycker, att, innan man beslutar en skrifvelse till Kongl. Maj:t i en sådan fråga, som denna, det åtminstone borde finnas någon slags utredning för bedömande af

Angående ändring i 16 och 17 §§ i gällande grufvestadgar. (Forts.)

frågans omfattning. En sådan utredning har motionären icke framlagt, icke ens någon tillstymmelse dertill.

Jag måste derför yrka bifall till utskottets förslag och afslag å så väl motionärens som reservanternas.

Herr De Laval: På samma gång, som jag vill tillkännagifva, att jag instämmer i det yrkande, som blifvit framställdt i herrar Smedbergs och Pehrsons reservation, vill jag bemöta ett yttrande af den siste ärade talaren. Han omnämnde nemligen, att utskottet föreställt sig, att en öfverlåtelse af kronans jordegarerätt till enskilda personer — för den händelse att staten sjelf icke skulle finna med sin fördel förenadt att drifva grufdrift — skulle möta olösliga svårigheter. Jag kan icke finna, att det skulle blifva så omöjligt. Staten skulle ju kunna auktionera bort denna förmån, likaväl som den auktionerar bort afverkningsrätten till skog. I båda fallen kan visserligen den, som verkställer bortauktioneringen, möjligen blifva utsatt för någon slags återgångstalan, men derutinnan äro båda fallen alldeles likstälda. Kan kronan auktionera bort afverkningsrätt, borde den lika väl kunna auktionera bort sin jordegareandel vid inmutningar. Jag kan icke förstå, att det skulle vara något omöjligt, blott man har god vilja.

Uti utskottets betänkande talas vidare om, att inmutningsrätten i sjelfva verket är en form, hvarunder kronans regalrätt öfver vissa mineral kan sägas vara i vår lagstiftning erkänd. Ja, det kan nog vara rigtigt, men jag kan icke inse, hvarför, äfven om man erkänner detta, kronan icke dessutom på sin egen jord skulle kunna iakttaga sin rätt som jordegare. Jag kan icke finna något giltigt skäl, hvarför kronan der skall slumpa bort sina rättigheter. Vi hafva nu kommit in i en tid, då det behöfves mycket penningar; och som bevis på hvad man kan uträtta med penningar, så vill jag nämna, att Orsa socken i Dalarne har en skogsmedelsfond, och att denna sockens kommunalstämma nyligen beslutat tillsätta en nämnd, som skulle tillse, hvarest och hur många mejerier inom socknen skulle kunna uppsättas med bidrag från afkastningen af denna skogsmedelsfond. På detta sätt bringas denna sockens jordbruk i ett tag upp för framtiden, om man nemligen är öfverens om, att mejerihandteringen är en för jordbruket fruktbärande handtering, och kommunen lyftes upp till en högre nivå. Jag kan icke inse, hvarföre icke staten kan gå till väga på samma sätt.

Jag yrkar på det lifligaste bifall till reservationen, ty det är hög tid att vältra ifrån sig ansvaret för att slumpa bort tillgångar, som kunna blifva af oberäknelig betydelse för vårt ekonomiska lif.

Herr Petersson i Runtorp: Herr talman! Jag vill blott säga några ord. Jag tycker, att reservanterna hafva fullkomligt rätt i, att staten bör taga vara på sin egendom. När staten har eganderätt till jorden, så bör staten vid inmutning af malmfyndighet iakttaga sin rätt på samma sätt som en enskild person,

som har eganderätt till jord. Jag vill icke uppehålla kammarens tid, utan blott på det lifligaste yrka bifall till reservanterna förslag och afslag på utskottets betänkande. Jag inser väl, att detta yrkande denna gång icke leder till någon åtgärd; men bättre lycka nästa gång.

Angående ändring i 16 och 17 §§ i gällande grufvestadgar. (Forts.)

Häruti instämde herrar *Andersson* i Hamra, *Erickson* i Bjersby, *Sjöberg, Styffe, Björck* och *Larsson* från Upsala.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad; och sedan propositioner gifvits i enlighet med de meningar, som förekommit, blef, med afslag å utskottets hemställan, den af herrar Sundberg och Pehrson i Törneryd afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen af kammaren godkänd.

§ 12.

Föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande n:o 54, i anledning af väckt motion med förslag till stadgande angående den rätt, som i afseende på fideikommissfastighet tillkommer delegare i boet efter afliden fideikommissarie.

§ 13.

I fråga om lagutskottets derefter föredragna utlåtande n:o 55, i anledning af väckt motion angående ändrad lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar, i hvilket utlåtande utskottet hemstälde, att berörda inom Andra Kammaren af herr *O. Andersson* i Hasselbol afgifna motion (n:o 35) icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, anförde motionären

Herr Andersson i Hasselbol: Utskottet, som erkänt, att lagens bestämmelser angående byvägars underhåll äro ofullständiga och gifvit sitt erkännande åt min motions syfte, har hemstält om afslag på densamma på den grund, att min motion stode i sammanhang med den stora vägfrågan, dervid utskottet dock uttalat den förhoppningen, att denna senare fråga skall snart komma tillbaka till Riksdagen och då erhålla en lycklig lösning. Den fråga, jag i min motion afhandlat, bör enligt utskottets åsigt vara hvilande tills den stora vägfrågan blifvit afgjord; och då jag erkänner det rigtiga i denna utskottets motivering, så skall jag för min del icke göra något annat yrkande än bifall till det resultat, hvartill utskottet kommit. Men då jag hoppas, att frågan snart skall återupptagas, så må det tillåtas mig att icke låta min motion begrafvas i tysthet, och jag vill derför här göra ett tillägg till hvad jag i motionens motivering uttalat för motionens syfte.

I motiveringen har jag framhållit de ofullständiga lagbestämmelser, som finnas rörande byvägars underhåll, och deraf framgår, att inga lagbestämmelser finnas om byvägarnes delning mellan de underhållsskyldige, ej heller huru de väghållningsskyldiges väg-

underhåll skall fullgöras, hvaraf många obehag och trakasserier uppstå. Af de många olägenheter, jag känner till, skall jag nämna två. En byväg af omkring 4,000 meters längd med elfva underhållsskyldige var mycket klen, så att alla ansågo, att den borde förbättras; men flere väghållningsskyldige ville icke göra något deråt, innan vägen blifvit lagligen delad, ty den vägdelning, som varit af ålder, ansågs vara orättvis. Med anledning häraf hölls ett sammanträde, vid hvilket fem af de väghållningsskyldige kommit tillstädes, och dessa beslöto att söka få vägen mellan de underhållsskyldige lagligen fördelad. Två af dessa fem personer förstodo emellertid icke bättre än att gå in till konungens befallningshafvande med begäran om förordnande för landtmätare att dela vägen de underhållsskyldige emellan. Landtmätaren lyste ut sammanträde i laga ordning, och de väghållningsskyldige kommo tillstädes. Men en af dem hade kännedom om lagen och framhöll, att han icke ansåg sig hafva råd att deltaga i en så dyr delning af vägen, och påstod, att de, som låtit kalla landtmätaren, skulle bestå kostnaden derför. Sjelf ville han väl hafva vägen delad, men på ett billigare sätt. Landtmätaren resolverade, att den, som icke deltagit i ansökningen till konungens befallningshafvande, icke hade någon skyldighet att deltaga i kostnaden, och att, om de öfriga icke ville ersätta landtmätaren för kostnaderna, så blefve icke någon vägdelning utaf. Och då de icke ville åtaga sig detta, skrefvo landtmätaren och gode männen en reseräkning för inställelsen på 96 kronor, hvilket belopp de togo ut, hvarpå de reste sin väg och lemnade vägen odelad. Hade det nu funnits några bestämmelser i lagen om, huru byväg skulle delas, så hade sådana trakasserier icke behöft förekomma.

Det andra exemplet var en väg af en mils längd med 35 delegare, och dessa hade svårt att komma öfverens om både delningen och underhållet. För omkring fyratio år sedan hade denna väg delats af landtmätare med gode män till allmän belåtenhet, och vid sammanträde hade man valt en man, i likhet med hvad jag föreslagit, som hade både rättighet och skyldighet att afsyna vägen och ålägga den tredskande att hålla vägen i farbart skick. Detta beslut underställdes konungens befallningshafvandes pröfning och blef sanktioneradt, så att vägen under många följande år hölls till allmän belåtenhet i ett godt skick. Men så blef den mannen för gammal att hafva vägsynen om hand och afsade sig uppdraget, hvarefter en annan blef vald. För att erhålla fastställelse på detta val gick man till konungens befallningshafvande; men denna myndighet svarade då, att ingen lag tilläte konungens befallningshafvande att på grund af ett sådant beslut gifva den valde magt att afsyna vägen. Detta hade den verkan, att flere af de väghållningsskyldige icke vidare brydde sig om vägen, och då förrättningsmannen kom och tillsade dem att bättra vägen, svarade de: "jag har icke tid nu, men kanske framdeles". En annan kunde svara: "jag bryr mig icke om vägens underhåll, den är god nog åt mig, och jag kör den icke så ofta". Då man säger, att synemannen kunde låta verkställa vägunderhållet på den felandes bekost-

nad, så svarar jag, att jag frågat en jurist i Karlstad och han sade, att man icke är skyldig att hålla byväg, som man icke har behof af.

Det är för dylika förhållandens skull, som jag väckt min motion, och jag hoppas, att äfven denna vägfråga, då den stora frågan åter kommer före, skall få sin nödvändiga lösning.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Angående inrättande af ett statslotteri.

I ordningen förekom härnäst Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6 (i samlingen n:o 35), angående väckta motioner i fråga om förändring af kongl. förordningen angående förbud emot lotteri och andra dylika företag m. m. den 6 augusti 1881.

Med tillstyrkande af en af herr *Elis Nilson* från Ystad i ämnet väckt motion (n:o 137) hemstälde utskottet under *punkten 1*, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för nästkommande Riksdag framlägga förslag till sådan ändring uti kongl. förordningen den 6 augusti 1881 angående förbud emot lotteri m. m., att ett statslotteri måtte inom riket inrättas.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr G. Berg, hvilken inom utskottet varit af skiljaktig mening och nu yttrade: Såsom en och annan af herrarne möjligen iakttagit, har jag reserverat mig mot utskottets föreliggande förslag. Med utskottet delar jag fullkomligt en del af de förutsättningar, som legat till grund för dess här gjorda hemställan, men icke alla. Jag instämmer sålunda helt och hållet i den öfvertygelsen, att det är en stor förlust för vårt kapitalfattiga land, att millioner årligen utströmma till de utländska lotterierna. Jag instämmer vidare fullkomligt med utskottet i det antagandet, att den inkomst, som ett statslotteri skulle tillskynda vår statskassa, skulle vara ganska behöflig, och jag förbiser ingalunda, att denna inkomst icke skulle blifva så obetydlig. Jag har i det hänseendet fäst mig vid tvenne länder, som begge hafva statslotterier, hvilka äro af personer i vårt land ganska träget anlitade, nemligen Danmark och Tyskland. Det danska klasslotteriet är upplagdt på $7^1/_2$ millioner kronor årligen, och lemnar den danska statskassan en årlig inkomst af i rundt tal 950,000 kronor, d. v. s. nära en million. Det preussiska klasslotteriet är upplagdt på 55 millioner riksmark årligen och lemnar den preussiska staten en årlig intägt af öfver 8 millioner riksmark. Den inkomst, som skulle genom ett statslotteri tillfalla vår statskassa, skulle sålunda antagligen icke blifva obetydlig. Vidare instämmer jag med ut-

Angående inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

skottet deri, att den lagstiftning, som vi under de senaste årtiondena vidtagit för att stäfja detta deltagande i utländska penninglotterier, ingalunda visat sig verksam, utan varit oförmögen att stäfja detta spel. Genom 1882 års förändring i tryckfrihetsförordningen gjordes ju den bestämmelsen i fråga om annonser, att som missbruk af tryckfriheten skulle anses inbjudning till deltagande i inhemskt lotteriföretag, som ej tillåtet vore, äfvensom i utländskt lotteri, men denna lagstiftning har icke visat sig verksam. Lotteriannonserna har man visserligen undsluppit, men i stället har man fått tryckta inbjudningar till deltagande, inbjudningar, som spridas i tusental öfver hela vårt land.

I dessa tre förutsättningar instämmer jag sålunda med utskottet, men jag instämmer icke med det samma i den fjerde förutsättningen, som utskottet uttryckt i följande ord, att "den frestelse, som ligger uti lotterispelet, sålunda icke kan anses ökas eller blifva mera allmän eller farlig, om tillfälle inom landet beredes för deltagande uti ett sådant penninglotteri".

Jag påstår tvärt om å min sida, att denna frestelse skulle genom inrättande af ett sådant statslotteri betydligt ökas och blifva än mera allmän. Den närmaste följden af inrättande af sådant statslotteri skulle blifva, att icke allenast inom hvarje stad och köping, utan snart sagdt inom hvarje socken inom vårt land skulle uppstå lotterikollektörer, som skulle göra till det förnämsta eller ofta uteslutande målet för sin verksamhet, att sprida lotterisedlar, att förmå allmänheten att deltaga i lotterispelet; och frestelsen skulle enligt min uppfattning blifva ännu mera farlig derigenom, att lotterispelet auktoriserades af staten. Staten vore ju på sätt och vis den, som uppmanade till lotterispelet, då den anordnade tillfälle dertill.

Nu är det en invändning, som man ofta hör gent emot den ställning jag intagit, och hvilken jag derför skall be att till bemötande få upptaga, nemligen den, att den förbjudna frukten smakar bäst, och att vi så flitigt begagna oss af dessa utländska penningelotterier just derför att sådant lotteri saknas i vårt land. Må vara, att det är en psykologisk sanning, att den förbjudna frukten smakar bäst; det vore dock ett mycket dåligt korrektiv mot detta förhållande att göra den förbjudna frukten tillåten. Det vore ett korrektiv, som enligt min uppfattning icke på något sätt skulle bota det onda, utan tvärtom göra det mycket värre, under förutsättning nemligen, att den förbjudna frukten af sedlighetsskäl borde vara förbjuden. Det vore ungefär det samma, som då en del unga samhällsförbättrare för att höja sedligheten vilja upphäfva äktenskapet och införa den fria kärleken. Åt ett sådant korrektiv kan jag för min del icke skänka mitt bifall.

Men oaktadt jag icke kan deltaga i detta utskottets förslag, har jag ansett mig böra ställa mig på en annan ståndpunkt än det rena afslagets. Jag har nemligen tänkt mig, att inrättandet af så kallade premielån vore ett sätt att reglera och stäfja den spellusta, hvaröfver man så allmänt klagar. Skilnaden mellan lotterispel och premielån torde för hvar och en af herrarne vara till-

räckligt bekant, så att jag icke behöfver på något sätt uppdraga denna skilnad. Jag vill endast påpeka, att för mig ställa sig inköp af premieobligationer, såsom jag äfven sökt i min reservation närmare utveckla, ingalunda som ett lotterispel, utan som en kapitalplacering, och det af det skäl, att kapitalet ingalunda uppoffras, utan obligationsinnehafvarne återfå detsamma med någon ränta eller någon motsvarande vinst. Det är många länder, som begagna sig af ett sådant upplåningssystem, ja, så många, att man nästan kan säga, att vårt land är bland de få, som icke begagnat sig deraf. Ty det svenska jernvägslånet är ju det enda undantaget. På sidd. 19 och 20 i betänkandet finnes en förteckning öfver de förnämsta premieobligationer, som utfärdats af staten och kommunen. Deraf visar sig bland annat, att franska hypoteksbanken, Credit Foncier de France, för sina upplåningar begagnar just denna låneform. Denna bank upplånade 1853 200 millioner frs, 1863 200 millioner frs, 1877 250 millioner frs, 1879 900 millioner frs och 1885 500 millioner frs, af hvilka lån de tvenne första löpa med 4 %, de tre senare med 3 % ränta. Det har enligt min uppfattning varit en mycket välbetänkt och klok finansiel åtgärd, och jag önskar, att vi hade gått i samma rigtning och sökt, för så vidt görligt varit, inom vårt eget land upplåna hvad vi för vårt jernvägsbyggande och hypoteksväsendet behöft låna och på detta sätt anskaffat premieobligationer, som naturligtvis alltid måste bidraga till befrämjande af sparsamhet och kapitalbildning hos den stora allmänheten i vårt land, detta af det skäl, att de äro säkra, att de gifva en visserligen icke stor, men säker och pålitlig ränta och slutligen att de möjligen vid de årliga utlottningarna gifva någon vinst.

Angående inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

Jag har äfven påpekat en del andra premielån, som blifvit af andra stater, städer och korporationer upplagda, och bland hvilka jag särskildt vill nämna staden Antwerpens premieobligationslån, hvilket togs så sent som 1887, uppgående till ett belopp af 183,440,000 frs och är fördeladt i obligationer om 100 frs, löpande med $2^1/_2$ % ränta. En tablå öfver utlottningen af vinsterna är intagen i betänkandet å sidd. 26 och 27 och visar, att vinsterna äro ganska betydliga och många, oaktadt $2^1/_2$ % ränta, i förhållande till den räntefot som för närvarande är gällande å verldsmarknaden, icke kan anses vara så ringa. Det är t. ex. under de 8 första åren en årlig utlottning af 3 vinster om 150,000 frs och en massa å mindre belopp.

Härtill skulle ett och annat vara att tillägga, och jag saknar icke lust dertill. Jag vill dock icke längre upptaga kammarens tid, utan skall inskränka mig till att yrka bifall till min reservation, i motiven hvartill jag framhållit, att statens upplåningar af penningar borde till icke oväsentlig utsträckning baseras på dylika premielån.

Herr Beskow anförde: Herr talman, mine herrar! Det är, som vi säkert alla äro ense om, ett sorgligt faktum, att så många millioner hvarje år strömma ut ur landet till främmande lotterier,

Angående inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

och det är för att hindra detta, som den ärade motionären framkommit med sitt förslag, och som utskottet äfven tillstyrkt detsamma. Men mig förefaller det som om man här sökte bota ett ondt med någonting ännu värre. Spellusten måste nödvändigt ökas i vårt land, om staten tar saken om hand och derigenom gifver lotterispelet en sorts helgd. Jag föreställer mig, att den summa, som nu går till penningelotterier i utlandet, icke skulle i väsentlig mån komma att minskas genom inrättande af ett statslotteri, utan jag befarar, att summan snarare skulle ökas, då säkerligen en hel mängd personer, som förut icke spelat på lotteri, skulle börja göra det; och detta måste naturligtvis vara något ondt, något farligt. Det har också motionären sjelf och äfven utskottet medgifvit. Huru skall man då kunna hejda denna spellust och minska det onda den medför? — Jag tror, att detta syfte ej främjas utan motverkas genom inrättande af ett statslotteri och att det är bäst att med afseende på den saken låta det vara som det är och icke inrätta något sådant lotteri, då vi varit af dermed så många tiotal af år.

Det har talats om, att staten på dessa lotterier skulle vinna millioner, men det finnes ett annat spel, hvarpå det vinnes ännu mera, nemligen det, som drifves vid spelbanken i Monaco. Men att vinna på sådant sätt är i sjelfva verket en förlust. Det säges visserligen, att man på detta sätt får medel, som staten kan använda till goda ändamål, till att hjelpa ålderstigna sjuka och fattiga. Men detta gör saken ännu farligare, ty då kan mången tänka: nu kan jag tryggt spela, ty i sjelfva verket gör jag dermed en god gerning, ty om jag icke vinner någonting, så får i alla fall staten tillfälle att göra godt med penningarna. Många kunna på detta sätt frestas att deltaga i detta spel, som eljest icke skulle hafva gjort det.

Om också de flesta skicka in penningar och förlora dem, så finnes det en och annan som vinner. Men på dem kan man i allra flesta fall tillämpa uttrycket, att "hvad som lätt fås ock lätt förgås", och jag tror icke, att lotterivinster på något sätt befordra arbetsamhet och duglighet, utan snarare tvärtom.

Jag kan icke se någon väsentlig skilnad emellan att spela på statslotteri och att spela "rouge et noir" eller "roulette". Skall staten erkänna sådant spel? Jag tycker, att det är alldeles klart, att statens pligt är att söka värna medborgarne för sådana faror. Allt sorts spel kan dessutom hafva förfärliga följder, och föranleda hemska brott, så äfven spel på statslotteri. Herrarne minnas säkert, huru tidningarna ungefär vid den tid, då vid denna Riksdag frågan om industrilotterier förekom till afgörande, berättade, huru en gosse i Wien på sin lott vann en hel förmögenhet. Men hvad blef följden? Jo, då han glad och hänförd går ner till bageriet, der han var anställd, och berättar för verkgesällen och sina öfriga kamrater, huru mycket han vunnit, så dödade de honom på ett hemskt sätt, brände upp honom i bageriet, och gingo sedan och presenterade hans lottsedel för att utfå vinsten. Men det befans då, att gossen varit der och gifvit sig tillkänna, och så an-

ställdes undersökning och mördarne befordrades till välförtjent straff.

Ang. inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

Mine herrar, då sådant kan hända — låt vara att det icke händer ofta — så tror jag, att man bör söka att så mycket som möjligt förekomma allt, som kan locka våra landsmän in på hasardspelets farliga bana.

Den förste talaren förordade premielån, och Riksdagen har ju redan beslutat uppläggande af ett sådant lån. Man får ju då se huru sådana lån verka. Detta är dock något helt annat än ett lotteri och derom är icke heller nu fråga, utan här är fråga om antagande eller förkastande af utskottets förslag. För min del, herr talman, yrkar jag rent afslag å detsamma.

Med herr Beskow instämde herrar *Petersson* i Boestad, *Olsson* i Ornakärr, *Lund, Larsson* i Berga, *Truedsson, Johansson* i Löfåsen, *Westin, Andersson* i Hasselbol, *Olson* i Stensdalen, *Eriksson* i Elgered, *Odell, Jönsson* i Mårarp, *Andersson* i Löfhult, *Göransson, Wretlind, Stockenberg, Stjernspetz* och *Björkman.*

Herr Nilson från Ystad yttrade: Att begära ordet tjenar nu mera icke till mycket efter det anförande, som herr Berg nyss hade. Han har nemligen i de punkter, som tala för inrättande af ett statslotteri, redan yttrat sig, och äfven utskottet har i sitt betänkande gjort detsamma. Herr Berg ansåg, att frestelsen för lotterispel skulle genom inrättande af ett statslotteri hos svenskarne blifva ännu större än den nu är. Denna åsigt kan jag dock icke dela, ty deltagandet i lotterispelen i Köpenhamn och i Tyskland, är för närvarande, från svensk sida, högst betydligt. Enligt de underrättelser, jag inhemtat från Köpenhamn, utgöras t. ex. bland dem, som spela på lotterier der, 77 % af spelare från Sverige.

Jag skall icke vidare upptaga kammarens tid, emedan saken icke tilltalar mig, så mycket mindre nu mera, sedan man medgifvit, att premie-obligationslån få här sättas i gång. Jag anhåller emellertid att få yrka bifall till min motion.

Häruti instämde herr *Björck.*

Herr Amnéus: Jag skall icke närmare inlåta mig, vare sig på de grunder, utskottet anfört till stöd för inrättande af lotterier eller på följderna af ett bifall till utskottets förslag; jag vill endast inskränka mig till att konstatera det faktum, att, om utskottet också visat, att lotterispel ännu pågår i stor skala inom vissa trakter af landet, — såsom det tyckes, företrädesvis Stockholm och de södra delarne af riket —, utskottet deremot icke anfört något enda bevis för sin sats att "den stora allmänhetens begär att spela på penninglotteri icke kunnat genom lagstiftningens åtgärd hejdas", samt att utskottet följaktligen saknar all bevisning för sin slutsats att lotterispelets frestelse icke kan ökas eller blifva mer allmän eller farlig, om tillfälle till lotteri fins inom landet. Och svårt vore väl bevisa sådant. Hvem af oss, mine herrar, tilltror sig väl, att äfven med begagnande af statistikens hjelp, kunna med anspråk

Ang. inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

på tillförlitlighet döma, huru vida lotterispelbegäret i sjelfva verket är större eller mindre nu för tiden än 1841, om man dervid, som sig bör, också tar i betraktande nutidens folkmängd, kapitalstyrka och samfärdsmedel i förhållande till dåtidens?

För mig är det alldeles tillräckligt att veta, det våra förfäder, som tvifvelsutan hade lika godt omdöme som vi, som nog visste hvad de ville och som till på köpet egde 70 års erfarenhet i saken, funno nödigt och nyttigt att afskaffa lotterierna.

Jag vågar nemligen icke hysa den tro, att på det halfva århundrade, som snart förflutit sedan 1841, vårt folk, hur långt det än gått framåt i mångt och mycket, äfven hunnit så långt i fasthet och förmåga af sjelfförsakelse, att icke, såsom herr Berg i sin reservation säger, "fördelen af den intägt, som statslotteriet skulle tillskynda statskassan, må hända skulle träda i bakgrunden för den förslappning i nationalkarakteren, som otvifvelaktigt skulle göra sig gällande, i samma mån som vinningslystnad och njutningsbegär komme att undantränga idoghet och arbetsamhet".

Jag kan derföre icke för min del vara med om utskottet förslag.

Hvad herr Bergs reservation och hans sedermera framstälda yrkande angår, må man derom hysa hvilken åsigt som helst. Säkert är emellertid, att det i alla händelser icke är någon brådska med införandet af premielån, åtminstone för närvarande, då vi, i anledning af regeringens proposition och Riksdagens beslut i teaterfrågan, snart få ett här i landet upplagdt premielån å 10 millioner kronor.

Jag yrkar afslag så väl å utskottets förslag som å herr Bergs yrkande.

Herr Petersson i Runtorp: Jag inser mycket väl, att det icke är skäl att framkomma med ett längre anförande i denna fråga, då riksdagen är så långt framskriden och ingenting för närvarande kan göras åt saken. Men jag kan dock icke underlåta att säga några ord, emedan jag anser den röra en ganska stor och vigtig fråga.

Jag är i denna fråga af samma åsigt som herr Berg, och jag beklagar, att vi svenskar icke lika väl som fransmännen begagnat oss af premielån, för hvilka nämnde talare i sitt anförande redogjorde. Jag vill endast framhålla, hvilken fördel som skulle legat deri, att våra hypoteksföreningar fått utfärda premieobligationer, hvilka, derom är jag öfvertygad, kunnat säljas inom landet, hvarigenom vi inom landet kunnat upplåna hela det belopp, för hvilket föreningarna nu häfta hos utländingen! Det är visserligen länge sedan hypoteksföreningarna började denna utländska skuldsättning och det låter sig nu mera svårligen göra att öfverflytta densamma till vårt land. Men då, som man vet, staten oupphörligt behöfver upptaga lån för sina jernvägsbyggnader och andra företag, så kan man ju med skäl ifrågasätta om det icke vore bättre att staten lånade medel dertill inom landet och betalte räntan till svenska folket, i stället för att den nu går till utländingen. Vi hafva hittills varit försumliga, och jag kan icke förstå, huru våra

finansierer kunnat göra sig skyldiga till dylika misstag i afseende på statens lånetransaktioner. Åtminstone vill det synas mig, som om riksgäldskontorets fullmägtige hade bort sjelfmant komma fram med något förslag i den rigtningen. För öfrigt förefinnes en himmelsvid skilnad mellan verkliga penningelotterier och premieobligationer: de förra locka till spel; de senare åter utgöra endast en kapitalplacering, då, såsom reservanten också påpekat, vid dessa premielån inköparen af en obligation alltid förr eller senare erhåller sitt utlagda kapital tillbaka jemte ränta och möjligen någon vinst. Och om en person köper en obligation i afsigt att jemväl förtjena något derpå, så må väl detta kunna anses vara en loflig afsigt, ty det lär väl icke vara någon af herrarne, som kan helt och hållet fritaga sig från önskan att kunna förtjena litet på detta sätt.

Angående inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

För närvarande ber jag att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till herr Bergs reservation, till den kraft och verkan ett sådant yrkande kan hafva.

Herr Waldenström från Gefle: Jag har förut varit i tillfälle att här i kammaren uttala mina åsigter om lotterier, och jag är fortfarande af samma mening. Jag anser, att lotterierna äro någonting osedligt och för menniskorna förderfligt. Af denna anledning tror jag också, att man icke bör öka de tillfällen till spel på lotteri, som redan finnas. Jag tycker, att äfven utskottet ganska lifligt framhållit, hvilken skada lotterispel medför; och det har derför icke kunnat annat än väcka min synnerliga förvåning, att utskottet just med anledning deraf föreslagit, att svenska staten skall inrätta ett penningelotteri. Utskottet yttrar å sid. 3, att den förbjudna frukten smakar bäst, och menar derför, att spellusten mest uppväckes just derigenom, att penningelotterier äro inom landet förbjudna. Jag tror, att detta är alldeles origtigt resonneradt. Men om ock utskottets åsigt i den delen vore med verkliga förhållandet öfverensstämmande, så har man likväl icke rättighet att göra det osedliga till någonting tillåtligt af den anledningen, att man icke kan genom förbud fullständigt förhindra dess utöfning. Hvad i öfrigt beträffar utskottets yttrande om de stora summor, som ginge till utlandet för inköp af lotterisedlar, tror jag, att denna skildring är öfverdrifven. Utskottet säger å sid. 3, att lotterisedlar trots alla försigtighetsmått funne vägen öfver hela landet och till alla samhällsklasser. Och det kan ju vara sant. Men under det att utskottet fortsätter att resonnera, stiger värmen undan för undan, och slutligen säger utskottet, att inbjudningarna till utländska penningelotterier hinna fram snart sagdt *till hvarje gård, hvarje by uti vårt land.* Detta påstående är alldeles icke sant. Men man kan lätt, genom att drifva upp sina egna känslor, slutligen, utan att sjelf märka det, komma till dylika orimliga påståenden.

Det var dock egentligen icke detta, som manade mig till att yttra mig i frågan, utan jag har uppkallats dertill af några ord, som förekomma på midten af betänkandets 7:de sida. Utskottet

Angående inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

säger der, att, äfven om lotterispelet *för den arbetsamma* och *karaktersfasta* menniskan icke medför någon våda, kan det dock icke förnekas, att för *den svage, lättsinnige* och *lättjefulle* detta spel innebär *stora frestelser* och *faror*. Och man skulle nu på denna grund inrätta ett statslotteri! Staten skulle alltså sjelf lägga ut frestelser och snaror för den svage, den lättsinnige och lättjefulle, och detta för att göra en årlig vinst af en million kronor på så beskaffade personer, som möjligen läte fånga sig i dessa snaror! Sådant, om något, synes mig vara till den grad orimligt och för öfrigt staten ovärdigt, att jag icke kan förstå, huru man skulle kunna resonnera mera bakvändt.

Utskottet säger vidare å samma sida, att vår lagstiftning på detta område och i sitt bemödande att förhindra eller försvåra deltagandet uti lotterispel visat sig nästan alldeles vanmägtig. Men det är icke sant. Utskottet omtalar sjelf de penningelotterier, som för några år sedan i strid mot då gällande lag bedrefvos i sammanhang med litterär förläggareverksamhet. Huru gick det med dessa? Jo, de framkallade skärpta lagstiftningsåtgärder, och dessa dödade fullständigt de så beskaffade lotteriföretagen. Detta bevisar att lagstiftningen på detta område varit allt annat än magtlös.

Hvad angår herr Bergs reservation och frågan om inrättande af premieobligationslån, så synes hans resonnement derom hvila på det såsom axiom af många ansedda påståendet, att vid dylika lån inköparen af en obligation alltid förr eller senare får sitt utlagda kapital tillbaka jemte ränta, om än denna senare är liten. Ja, om så vore, då skulle jag icke heller vara emot premieobligationer. Jag skulle då vara ense med herr Berndes, att det vid sådana lån icke vore fråga om lotteri utan om kapitalplacering. Men detta påstående innehåller en sanning endast under den förutsättning, att köparen får penningeobligationerna till det nominella priset. Nu vet man emellertid, att kursen på dessa premieobligationer genom spellusten drifves upp i höjden, så att exempelvis 1860 års 10 thalers obligationer för närvarande, enligt hvad utskottsbetänkandet sjelf upplyser, stå i kurs af 80 kronor, och vid sådant förhållande är det ju klart, att den stora allmänheten icke kan få igen sitt utlagda kapital. Ty om jag köper en sådan premieobligation för 80 kronor, vill jag se hvem af herrarne, som går mig i borgen för att jag också återfår dessa 80 kronor. Således är påståendet, att man får igen sitt utlagda kapital på premieobligationslotterier allenast en saga och ingenting annat. Jag föreställer mig också, att vid försäljningen af premieobligationerna, om staten toge sig för att anordna sådana lån, skulle den utländska spekulationen passa på och inköpa en mängd obligationer samt derefter drifva upp kursen på dem, och sålunda skulle äfven genom dessa lika många millioner kronor strömma ut ur landet, som nu är fallet.

Herr talman! Jag yrkar afslag på utskottets betänkande, liksom jag icke heller kan instämma i herr Bergs reservation i de delar, jag nyss angifvit.

Angående inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

Herr Andersson från Malmö. Jag har vid ett par föregående tillfällen inom riksdagen uttalat min ståndpunkt i fråga om inrättande af industrilotterier i Sverge och äfven i någon mån berört skadan och nyttan af penningelotterier. Jag har förut yttrat, att, i fall icke penningelotterier funnos på någon annan plats och i synnerhet icke så nära som Danmark och Tyskland, skulle jag vara den siste, som ville vara med om sådana lotteriers inrättande i Sverge. Nu är det emellertid dels i utskottets betänkande upplyst, dels en sanning, som hvar och en känner till, att spellusten på så väl danska som tyska lotterier är mycket stor i Sverge, och att härför en massa penningar strömma ut ur landet. Det förnämsta skäl, man anfört emot inrättande af statslotterier, har varit det, att det vore demoraliserande för befolkningen. Detta är ett påstående, som jag icke kan fatta. Det danska klasslotteriet har existerat i många år, och likaså hafva penningelotterier länge funnits till i Tyskland; och det är det märkvärdiga i saken, att när man vill framställa exempel af något godt folk, så har man anfört just de danska och tyska folken, såsom de, hvilka stå på en mycket hög bildningsgrad, hafva sunda och goda åsigter och i allmänhet äro sparsamma och praktiska folk. Då kan man väl ej påstå, att dessa lotterier skulle demoralisera, ty om det vore fallet, skulle väl också dessa båda nationer hafva varit demoraliserade för många år tillbaka.

Ej heller tror jag att lotteriet skulle bli ekonomiskt ruinerande för Sveriges befolkning. Summorna, som utgå ur landet, äro visserligen stora, men den enskilde (åtminstone är så förhållandet i regeln bland arbetarebefolkningen) gör ej så stora uppoffringar. Man går ofta så till väga, att några slå sig tillhopa och köpa ett par halfva eller qvartlotter, och då blir hela uppoffringen endast några kronor per år, fördelade på tolf dragningar.

Det kunde vara mycket att anföra för bifall till detta förslag, men jag vill icke besvära kammaren med något långt tal. Jag brukar heller i allmänhet icke göra det. Jag ber blott att få säga, att då från min synpunkt jag icke kan finna det moraliskt förderfligt men deremot ekonomiskt fördelaktigt för vårt land, att penninglotterier inrättas, så har det utgjort skäl för mig att tillstyrka bifall till herr Nilssons motion.

Herr Beskow yttrade något, som jag ber att få inlägga en liten gensaga emot. Han sade, att de summor, som skulle gå ut ur landet, snarare skulle ökas än minskas, om statslotterier inrättades inom landet. Detta påstående tror jag vara alldeles falskt. Så vidt lotteriet inrättas på ungefär samma sätt som det danska klasslotteriet, tror jag, att allra största delen af de penningar, som nu gå till utlandet, skulle stanna qvar här.

Herr Beskow anförde den gamla satsen: hvad lätt fås, det lätt förgås. Detta är nu ett ordspråk, som man ofta använder, men som dock icke alltid är tillämpligt. Jag tror mig veta, att flertalet af de personer, som lyckats erhålla vinster, vare sig från tyska eller danska lotterier, hafva användt dessa penningar lika väl som om de fått dem genom arbete. Jag försäkrar, att det

Angående inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

finnes många personer i Malmö, som skaffat sig en framtida existens genom vinster från penningelotterier. Och jag vågar tryggt påstå, att antalet af dem, som kommit i en lycklig ekonomisk ställning genom dylika vinster, är större än antalet af dem, som moraliskt sjunkit genom att spela på dessa lotterier. Jag vet personer, som stå mig mycket nära, som det förra varit förhållandet med.

Beträffande den här relaterade berättelsen om bagaregossen, som blef bränd af sina kamrater, derför att han vunnit på sin lottsedel, så betyder ju detta icke något för denna sak. Orsaken, hvarför gossen blef bränd, var väl icke den, att han vunnit *på lotteri;* om han fått penningar på annat sätt och innehaft dem, hade de säkerligen behandlat honom på samma sätt. Med sådana exempel får man väl ej resonnera, utan man bör se saken praktiskt.

Jag har nu uttalat för kammaren, att, huru motbjudande det må vara för mången att höra, att det finnes någon inom kammaren, som vill vara med om inrättande af dylika lotterier, jag likväl hyllar herr Nilssons motion. Jag anser dessa lotteriers inrättande hvarken demoraliserande eller ekonomiskt ruinerande för befolkningen; och på dessa grunder röstar jag för bifall till motionen, hvarom jag äfven anhåller hos herr talmannen.

Herrar *Höglund*, *Åkerlund* och *Lyth* instämde i detta yttrande.

Herr Winkrans anförde: Jag skulle icke besvärat kammaren med något långt anförande vid denna sena timme af riksdagen, så vida icke påståendet om lotteriernas välsignelse gång efter gång upprepades. Det förhåller sig dermed såsom i sagan med Tors bockar. De slagtas och ätas upp den ena dagen, och den andra stiga de upp lika friska och krya som förut. Jag hade trott, att frågan skulle vara hufvudsakligen afgjord för två månader sedan, då frågan var före om inrättande af industrilotterier, och då det visade sig af diskussionen, att man i allmänhet delade den af mig efter 1873 års lagutskott uttalade åsigt, att skilnaden emellan dessa och penningelotterierna är högst obetydlig, då man i det ena fallet lottar ut penningar, och i det andra föremål, som oftast ej passar för den, som vinner dem, och derför snarast möjligt förvandlas i penningar.

Nu har utskottet sagt, att man borde se lotterifrågan från två synpunkter, den ena den nationalekonomiska, och den andra den moraliska; och det kommer, efter att hafva betraktat frågan från dessa båda synpunkter, till det resultat, att det anser sig kunna tillstyrka bifall till motionen. Jag har med mycket intresse sökt följa utskottets deduktion, för att se, huru man skall kunna bevisa en sådan sats, att lotterier skulle vara både ur nationalekonomisk och moralisk synpunkt lofliga. Det förefaller mig vara alldeles omöjligt; och jag har derför med allt intresse följt utskottets bevisföring.

Utskottet börjar för detta ändamål på andra sidan i betän-

Angående inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

kandet med att upprepa den satsen, som motionären satt i spetsen för sin motion, att de menskliga lidelserna icke låta utrota sig genom lagstiftning, men låta reglera sig. Med en sådan åsigt jemför utskottet frågan om lotterier med bränvinslagstiftningen. Om utskottet nu följt sina grundsatser, skulle det varit intressant att se, till hvilken slutsats utskottet kommit. Men utskottet tyckes vilja begagna sina egna premisser endast som en prydnad, ty det drager icke den logiska slutsatsen ur dem, utan kastar dem öfver bord, och får fram helt andra slutsatser, sådana utskottet på förhand tänkt sig dem. Man skulle kunna tycka, att, om en sådan lidelse som spellidelsen skulle regleras, det skulle ske genom en lagstiftning, ty reglering är ju en lagstiftning. Men utskottet kommer deremot till motsatt slutföljd. Utskottet vill hafva bort all lagstiftning i detta fall, vill hafva bort alla förbud mot lotterier. Huru kan detta kallas för reglering eller jemföras med lagstiftningen mot missbruk af starka drycker. Med afseende derå följer den åsigt utskottet uttalat, men icke sjelf följt. Vid hvarje riksdag föreligger förslag i denna rigtning, och till föredragning efter detta ärende finnes ett sådant förslag till inskränkning af bruket af maltdrycker och i syfte att nedbringa bruket af dem till ett minimum. Bevillningsutskottet har också satt ned beräkningen af inkomst på bränvinstillverkningsafgiften på grund af minskad konsumtion. Om utskottet derför gått konseqvent till väga, skulle utskottet otvifvelaktigt slutat ungefär så, att, då den nu gällande lagstiftningen mot lotterier icke gjort åsyftad verkan, den samma borde, liksom den af utskottet åberopade bränvinslagstiftningen, skärpas i något afseende. Något annat sätt kan jag icke se. På samma sätt resonnerar utskottet på 7:de sidan, der det säger: "Alldeles obetingadt medgifver utskottet i detta hänseende, att, om genom några åtgärder från lagstiftarens sida allt lotterispel skulle kunna förekommas, utskottet utan all tvekan skulle i främsta rummet förorda sådana åtgärder". Utskottet skulle sålunda vara med derom, derest *allt* lotterispel derigenom kunde förekommas. Jag vill fråga de aktade och förståndige ledamöterna af utskottet en sak. Om man sade, att, enär bedrägeri, stöld, rån, mord eller annat, som innehålles i kriminallagen, icke kunde genom lag fullständigt förekommas, så borde lagarne mot alla dessa brott upphäfvas; skulle de ärade ledamöterna af utskottet vilja gå in härpå och icke heller deltaga i lagstiftningen mot nämnda brott för att nedbringa deras antal till ett minimum? Denna regel följer utskottet emellertid icke i detta fall, utan säger tvärt om, att, då lotterispel icke kan utrotas, skola vi upphäfva lagen deremot. Detta är en besynnerlig slutledning; och det är derför icke heller underligt, att resultatet blifvit sådant, som det nu är.

Utskottet företager sig att indela samhällets medlemmar i karaktersfaste och svage; men det har icke uppgifvits, huru stor den ena eller andra kategorien är. Gå vi i kyrkan i morgon, få vi nog höra, att vi äro svaga allesammans. Man torde emellertid medgifva, att de samhällets medlemmar, som äro i skolåldern eller mellan 7 och 14 år, höra till de svaga, och dessa äro icke färre

Angående inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

än 700,000 personer. Dessa torde väl då, såsom svaga, ej kunna motstå de frestelser och den fara, lotterispel enligt utskottets förklaring medför, och äro sålunda utsatta för spelets demoraliserande inflytelse. Nu måste hvarje rektor i de offentliga läroverken minst 2 gånger om året uppläsa den paragraf af skolstadgan, som förbjuder ynglingarne att sysselsätta sig med spel. Men om utskottets åsigt blefve lag, måste rektorn derjemte säga, att härifrån undantages spelet på statens lotteri eller nummerlotteriet, som det fordom kallades, hvilket spel är tillåtet, ty det har goda följder för det allmänna. Jag fruktar, att detta, långt ifrån att åstadkomma något godt för dessa ynglingar, tvärt om skulle verka mycket ondt. Vi lärare måste ju ständigt predika för lärjungarne, att endast genom redbarhet, arbetssamhet och sparsamhet kan man i framtiden skapa sig en oberoende ställning; denna får aldrig byggas på en om än så medgörlig slump. Men enligt utskottets resonnement skulle vi säga alldeles tvärt om.

Jag tror mig härmed hafva besvarat den siste talarens fråga, om lotterispel är demoraliserande eller icke. Det är demoraliserande och mest för den uppväxande ungdomen. Jag har sjelf varit vittne dertill. Det fans nemligen förr ett nummerlotteri i Göteborg, beläget vid stadens största torg; dess lokal var öppen, så vidt jag nu erinrar mig, hvarje dag, då deremot sparbanken hölls öppen endast onsdagar och lördagar. Jag såg, att så snart en pojke, tillhörande den torftiga omgifning, i hvilken jag då lefde, fick en tolfskilling — ty så mycket fordrades det för att få en lott i detta lotteri — skyndade han genast att köpa en lott. Jag hörde aldrig, att någon fick en större vinst, men dessa tolfskillingar försvunno i det ginungagap, från hvilket de sällan eller aldrig återkommo.

En talare ansåg, att lotterispel hade en underbar mystisk verkan, och herr Nils Petersson påstod, att om lotterier inrättats, på sätt reservanten här föreslagit, skulle vi nu icke haft några utländska skulder. För mig är detta en fullkomlig gåta. Lotterierna skulle skapa kapitaler! Ja, för den, som inrättar dem. Men att lotterierna skulle skapa kapitaler för folket, det går öfver mitt förstånd. Teaterkonsortiet har beräknat, att det skulle få in en summa af 11 millioner kronor, om dess obligationer såldes för 22 kronor stycket. Huru mycket af dessa penningar återfår det svenska folket? Jo, det återfår 7 millioner kronor, d. v. s. ungefär $^{7}/_{11}$ af det utlagda kapitalet, och förlorar $^{4}/_{11}$ deraf. Jag skall vara med om att förlora de $^{4}/_{11}$ på den grund, att denna nationalsubskription är det enda sättet för åstadkommande af en värdig teaterbyggnad. Men icke tror jag, att denna affär rigtar svenska folket, som, så vidt jag kan förstå, blir 4 millioner fattigare, och icke skulle det blifva mera riktadt, om man lade upp ännu flera eller större sådana lån. Förlusten blefve ju då i samma mån större. Utan tvifvel måste kapital skapas genom arbete. Blott den, som producerar, det må vara i materielt eller andligt hänseende, är en nyttig samhällsmedlem, endast han bidrager till att skaffa förmögenhet i landet; men alls icke den, som endast köper sig en

lott och sedan lägger sig på sin soffa och väntar, att vinsten skall komma flygande liksom stekta sparfvar. Ja, jag tror, att denna jemförelse håller streck, ty lika säkert det är, att man får se stekta sparfvar komma flygande, lika säkert kan man vänta, att en större vinst skall komma från lotteriet.

Angående inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

En talare har åberopat exempel från Tyskland och Danmark, hvars invånare ansågos stå på hög bildningsgrad. Jag medgifver villigt, att det kan finnas många personer — deribland den ärade talaren sjelf — som äro nog förnuftiga att afstå endast en del af sitt öfverskott till någon njutning, t. ex. för bruket af tobak i ena eller andra formen eller till lotterispel. Men icke ökar detta kapitalet, och olyckligt vore, om hela nationen, sålunda äfven den del deraf, som icke eger något öfverskott, öfverlemnade sig åt njutningen af lotterispel. Det har, såsom reservanten sagt, visat sig farligt i Italien; och i Österrike—Ungern, som vanligen har stor statsbrist och der man behöfver hvarje skilling, som kan fås, funderar man på att afskaffa statslotterierna på grund af deras demoraliserande verkningar. Och vi, som icke hafva några sådana behof, skulle nu inrätta statslotterier igen för att göra en nationalekonomisk vinst, som i stället blefve en stor nationalekonomisk förlust!

Då jag sålunda hyser den öfvertygelse, att lotterier verka i högsta grad skadligt, och detta icke blott af teoretiska skäl, utan derför att jag sjelf sett, huru de verkat, är det af innersta öfvertygelse jag nu önskar, att vi måtte undvika dessa farliga inrättningar, och nu som förut anhåller jag derför om afslag på utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Bruse*, *Broström*, *Olsson* i Sörnäs, *Holmgren*, *Lundberg*, *Lilienberg*, *Svensson* från Karlskrona och *Folke Andersson*.

Herr Petersson i Runtorp: Jag kan icke låta bli att med några ord besvara den näst föregående talaren. Om vi nu behöfva till exempel 10 millioner kronor, är det vanligt, att de lånas från utlandet; men om man använde det andra sättet, eller att upplägga ett inhemskt premieobligationslån å samma belopp i svenskt mynt, hvars obligationer såldes inom landet, så vore detta väl en fördel för staten lika väl som för obligationsinnehafvarne, hvilka ju finge sitt kapital tillbaka jemte någon ränta. Räntan derpå fingo de också, derigenom att obligationerna stego i värde ju äldre de blefvo. Härigenom tillskapade man icke en ofantlig mängd utländska lån, som nu göra, att vår ställning icke är normal. Hade man hopp om att *derjemte* såsom innehafvare af en obligation kunna få en större vinst, så köpte man sådana papper i stället för att nu i vällefnad göra slut på penningarne. Vi hafva haft tusentals med jernvägsarbetare, som förtjenat ända till 9 à 10 kronor om dagen, men huru hafva de lefvat? Jo, de drucko champagne och förstörde allt hvad de förtjenade; och detta torde icke blifvit någon nationalekonomisk vinst. Hade de i stället kunnat köpa

Angående inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

premieobligationer, hade nationalegendomen ökats. Så har det gått till både med jernvägsarbetare, jordbruksarbetare och många andra. Vill man vänja folket vid sparsamhet, måste man göra det så, att penningarne stanna inom landet; men vill man hafva folket till att slösa, skall man köpa vackra saker ifrån utlandet och lura dem på det. Deri ligger skilnaden för den, som vill förstå det. Den, som icke *vill* förstå det, står i riksdagen och pratar, så att det skall låta bra. Men någon nationalekonomi finnes åtminstone icke i dylika resonnement.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner så väl på bifall till utskottets hemställan som ock på afslag; och som den senare propositionen besvarades med öfvervägande ja, hade kammaren alltså afslagit utskottets hemställan.

Punkterna 2 och 3.

Biföllos.

§ 15.

Om ändring i förordningen om försäljningen af vin och maltdrycker.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7 (i samlingen n:o 36), i anledning af väckta motioner om förändring i kongl. förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker den 24 oktober 1885.

I motionen n:o 147 inom Andra Kammaren hade herr *P. Truedsson*, med hvilken fem af kammarens ledamöter instämt, föreslagit att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring af 10 § uti ofvanberörda kongl. förordning, att den, som idkar handel i öppen bod, *icke* må tillåtas att, vare sig till afhemtning eller till förtäring på stället, sälja vin eller maltdrycker, som innehålla mer än två vigtprocent alkohol.

Under *punkten 1* hemstälde emellertid utskottet, att motionen ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Truedsson: Jag ber att få yrka bifall till min motion. Utskottet har icke på ringaste sätt sökt vederlägga mina motiv, utan har endast afstyrkt desamma, emedan det ansett, att man icke kunde kontrollera eller skilja emellan de starkare och svagare maltdryckerna, och att en dylik kontroll i allt fall skulle medföra stora kostnader. Detta är utskottets hufvudsakligaste skäl för afstyrkande af förslaget. Jag tror dock icke det skulle vara svårt att kontrollera detta, helst som landthandlandena skulle helt och hållet afstå från försäljning af maltdrycker, om de icke

finge sälja några starkare maltdrycker. Och om det för öfrigt skulle behöfvas någon särskild inspektion för denna kontrollering, så har Riksdagen redan beviljat ett anslag af 25,000 kronor till nykterhetens befrämjande; och det kunde väl något användas för ändamålet, i fall det behöfdes. För min del tror jag icke, att det skulle komma i fråga, utan att saken skulle reglera sig sjelf som så mycket annat.

Om ändring i förordningen om försäljningen af vin och maltdrycker. (Forts.)

Hvad beträffar vinet, säger utskottet att, i och med detsamma som detta förslag blefve af Riksdagen antaget, försäljning af vin skulle helt och hållet vara förbjuden i vanlig handel, det vill säga i våra handelsbodar. Ja, skulle det så vara, vore det väl icke så särdeles farligt. Jag vet, att det för närvarande på landet finnes många handlande, som icke alls kunna hafva något vin till försäljning på den grund, att de icke få sälja mindre qvantitet än 10 liter. De, som behöfva större partier för eget behof, reqvirera vanligtvis sitt vin från andra ställen, der det finnes att tillgå. Jag trodde derför, att mitt förslag icke skulle röna så stort motstånd.

Jag ber att med stöd af de motiv, som finnas anförda i min motion, få yrka bifall till densamma, helst utskottet icke det ringaste vederlagt dessa motiv.

Herr Andersson från Malmö: Det är nu många gånger jag uppträdt i kammaren och kämpat mot motioner, som väckts i samma syfte som denna. De flesta gånger har man, likasom herr Truedsson gjort nu, anfört, att genom ölförsäljningen demoralisationen bland folket skulle blifva så stor, att ölförsäljningsställena skulle åstadkomma så mycken osedlighet och så vidare. Det är möjligt, att på ett eller annat ställe så förhåller sig. Men jag har hört berättas, att det icke lär vara så farligt, som man vill göra det. Det är emellertid icke endast derför, att jag icke finner ölförsäljningen verka till osedlighet, som jag nu vill afstyrka bifall till den väckta motionen, utan äfven derför, att den kontroll, som skulle utöfvas öfver det s. k. svagdrickat, skulle, såsom också synes af utskottets betänkande, vara nästan omöjlig att utöfva.

Hvad nu först beträffar den omständigheten, att dryckenskapen skulle vara så stor inom landet, har jag vid ett par föregående tillfällen anfört siffror, som fullkomligt vederlägga ett sådant påstående; och jag skall be — om kammaren blott vill höra på i 5 minuter — att till stöd för denna min mening äfven nu få nämna några siffror. Derutaf visar sig, i hvilken glädjande och förvånande grad dryckenskapslasten aftagit i vårt land. År 1878 såldes här i Stockholm 26,56 liter sprit per hufvud. Deremot hade konsumtionen 1888 nedgått till 15,57 liter. Det har således skett en minskning under dessa tio år af nära 11 liter per hufvud. I Göteborg ställa sig förhållandena ungefär lika gynsamma. År 1878 konsumerades der 24,86 liter per hufvud och år 1888 16,75 liter; således en minskning på dessa tio år af mer än 8 liter per hufvud. I Malmö — jag anför blott dessa tre större städer, der

Om ändring i förordningen om försäljningen af vin och maltdrycker. (Forts.)

det finnes utskänkningsbolag och der man således kan kontrollera försäljningen och konsumtionen — var spritkonsumtionen år 1886 — jag börjar mina uppgifter från det året, ty då sammanslogos utskänkningen och utminuteringen, hvarför kontrollen före den tiden är osäker — 13,20 liter per hufvud och 1888 11,40 liter. Konsumtionen hade således på dessa tre år minskats med nära 2 liter per hufvud. Äfven antalet af dem, som insjuknat och aflidit i alkoholsjukdomar, har minskats i betydlig grad, i det att 1875 vårdades å sjukhusen 413 och afledo 164 personer, då deremot 1885 endast 245 insjuknade och 81 afledo i dessa sjukdomar. Häraf synes, att sjukdomsfallen minskats med nära hälften, och dödsfallen med öfver hälften på dessa 10 år, oaktadt befolkningen inom landet under samma tid ökats med 341,210 personer. Med dessa siffror för ögonen hemställer jag, huru vida det kan vara nödigt att ytterligare fortgå på de restriktiva åtgärdernas väg. Jag tror försigtigheten bjuda, att sådana reformer, som den nu ifrågasatta, först vidtagas, då deras betydelse inträdt i folkmedvetandet, och då starka och goda skäl framkomma för dessa reformers nytta och nödvändighet.

Dessa hafva varit de motiv, som under de föregående åren gjort, att jag kämpat mot de respektive förslag i ämnet, som då förelegat, och äfven i år gifvit mig anledning att motsätta mig det nu föreliggande förslaget.

Hvad sedermera beträffar kontrollen öfver svagdrickat, har jag redan förut yttrat, att den skulle vara mycket svår att utöfva. Jag vill i det hänseende påpeka ett fall, som skulle kunna inträffa. Det finnes t. ex. någonstädes en orkeslös gumma, som förskaffar sig sitt uppehälle genom att försälja litet bröd och svagdricka. Hon har en dag hemtat en tunna måltidsdricka, som innehåller 2 vigtprocent alkohol, men efter en vecka hade detta procenttal kanske ökats med 1 procent. Om då en åklagare finge reda härpå, och gumman efter åtal vid domstol fäldes till stora böter, vore det rättvisa? Jag tror icke, att hon skulle finna med rättvisan öfverensstämmande att blifva fäld för en sak, hvarför hon vore alldeles oskyldig.

Då jag hör, att herrarne äro otåliga, skall jag ej yttra något vidare, utan anhåller på de få skäl, jag nu anfört, om bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Med tillstyrkande af en af herr *E. Svensson* från Karlskrona i ämnet väckt motion, hemstälde utskottet i denna punkt, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att ett tillägg till § 1 i ofvannämnda kongl. förordning af den 24 oktober 1885 måtte intagas af följande lydelse:

Med maltdrycker enligt denna förordning förstås sådana maltdrycker, som innehålla mer än 2 volymprocent alkoholhalt.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herrar *G. Berg*, *Andersson* från Malmö och *Åkerlund*, hvarjemte herr *Ericsson* i Borekulla låtit anteckna, att han icke deltagit i utskottets behandling af förevarande ärende.

Om ändring i förordningen om försäljningen af vin och maltdrycker. (Forts.)

I fråga härom anförde nu:

Herr Sandwall: Jag kan icke finna, huru det kan vara möjligt att påstå, att maltdrycker under en viss alkoholprocent icke äro maltdrycker. För min del anser jag den föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t olämplig, emedan jag tror, att Kongl. Maj:t icke kan förneka, att äfven svagare maltdrycker äro maltdrycker. Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Svensson från Karlskrona: Då kongl. förordningen den 29 maj 1885 talar om vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller distillerade spirituösa drycker, säger den i 2 §: "Hvad i denna förordning är stadgadt om försäljning af bränvin skall, med undantag af den i 33 § meddelade föreskrift om bränvinets beskaffenhet och styrka, gälla äfven för sprit samt andra brända eller distillerade in- och utländska spirituösa drycker, äfvensom för drycker, hvilka äro dermed tillagade eller hålla en högre alkoholhalt än 25 procent". Kongl. Maj:t har der redan skilt på alkoholstyrkan, då förordningen bestämmer, huru vida en dryck skall vara hänförlig under den strängare bestämmelsen för bränvin eller under den mindre stränga bestämmelsen för vin och maltdrycker. Jag tycker derför, att en sådan skilnad lämpligen kunde göras äfven i förordningen rörande maltdrycker. I min motion, som jag med tillfredsställelse finner vara af utskottet tillstyrkt, äro framhållna olikheterna mellan de maltdrycker, som förekomma till försäljning. Derjemte är i motionen framhållet, att inom åtskilliga hembryggerier i vårt land, särdeles uti städerna i landsorten och äfven på landsbygden, maltdrycker tillverkas af så ringa alkoholhalt, att de omöjligen kunna anses vara berusande. Jag skall be få omnämna, att vid Kalmar kemiska försöksstation försök blifvit anställda med dessa maltdrycker. Deribland förekom äfven den dryck, som vi i dagligt tal kalla svagdricka, och det innehöll $0,_{93}$ procent alkohol, under det att det innehöll $2,_{7}$ procent extraktivämnen. Af en annan sort dricka, som vanligen förekommer under benämningen öl, innehöll n:o 1, som är den dyraste sorten, $1,_{13}$ procent alkohol och icke mindre än $13,_{2}$ procent extraktivämnen. Denna vara är för de arbetande klasserna icke ett njutningsmedel utan ett näringsmedel. Men dessa drycker få ej försäljas, så vida icke tillverkaren eller försäljaren förskaffat sig rättighet att försälja maltdrycker till förtäring på stället, utan arbetarne, som ofta äro hänvisade att intaga födan vid sitt arbete och behöfva någonting att skölja ned den med, måste, hurudant väder det än må vara, stå utomhus och förtära sin dryck. Detta har väckt allmän ovilja; och derför tager jag mig friheten, då ut-

Om ändring i förordningen om försäljningen af vin och maltdrycker. (Forts.)

skottet tillstyrkt bifall till min motion, att anhålla om bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson från Malmö: Genom det sorl, som råder i kammaren, var det mig omöjligt att uppfatta hvad den siste talaren sade, och jag kan derför icke svara derpå. Jag skall för den skull, herr talman, på den grund jag vid förra punkten anförde, eller att kontrollen rörande svagdrickats alkoholhalt nästan är omöjlig, blott yrka afslag å så väl utskottets hemställan som herr Svenssons motion.

Herr Wretlind: Med anledning af den siste ärade talarens yttrande vill jag påpeka, att utskottet sjelf visat, att det icke är omöjligt att kontrollera hvad som är maltdryck eller icke, och att det alldeles icke är nödvändigt att en efterjäsning, hvarigenom alkoholhalten stiger, skall ega rum. Utskottet säger nemligen på andra sidan i betänkandet: "En sådan jäst dryck, som svagdricka, framställes *vanligen* genom öfverjäsning, d. v. s. jäsningens drifvande utan särskild afkylning, men en dylik och äfven hvarje annan jäst odistillerad dryck behåller sig ej konstant till sin sammansättning utan förändras dag för dag genom alkoholens ökande, *derest ej jäsningen är afslutad*, t. ex. genom pasteurisering, eller 'surjäs' börjad, och derom lär väl ej vara fråga i här föreliggande fall". Då utskottet sålunda säger, att svagdricka *vanligen* framställes genom öfverjäsning, så antydes ju härigenom, att denna dryck äfven kan framställas genom underjäsning. Men äfven om så icke skulle vara förhållandet, så kan man ju vid brygden taga i beräkning, att alkoholhalten genom efterjäsning ökas med 0,4 procent, så att man vid tillverkningen åstadkommer en lägre alkoholhalt än denna dryck beräknas skola innehålla.

Vidare antyder utskottet genom det ofvan anförda yttrandet, att jäsningen kan afslutas genom pasteurisering, hvilken förmodligen går så till, att drycken upphettas till en viss värmegrad. Äfven detta visar ju, att kontrollen icke kan vara så svår att verkställa, som man här velat göra troligt.

För min del anser jag, att det vore särdeles lyckligt, om det gjordes en bestämd skilnad mellan starka och svaga maltdrycker, ty det är en stor skilnad mellan deras effekt. Ingen menniska kan säga, att det är skadligt att dricka svagdricka, men deremot veta vi alla, att många förstöra sig genom att i större mängd dricka starkare maltdrycker.

På grund af hvad jag nu anfört får jag anhålla om bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Nyström* och *Nydahl*.

Herr Svensson från Karlskrona: Med anledning af vice ordförandens i utskottet yttrande om omöjligheten att kontrollera alkoholhalten på maltdrycker, vill jag endast hänvisa till hvad jag nyss uppläste ur den kongl. förordningen den 29 maj 1885 rörande

försäljning af bränvin och andra brända eller distillerade drycker, Der är alldeles tydligt och klart bestämdt, att drycker, som innehålla mer än 25 procent alkohol, äro hänförliga under bränvinslagstiftningen, då deremot alla drycker, som innehålla mindre än 25 procent alkohol, icke äro hänförliga under denna förordning utan under kongl. förordningen den 24 oktober 1885 angående försäljning af vin och maltdrycker. Är kontrollen möjlig i det ena fallet, så anser jag, att den är det äfven i det andra.

Om ändring i förordningen om försäljningen af vin och maltdrycker. (Forts.)

Jag ber vidare att få påpeka, att i hela min motion icke talas om andra bryggerier än de s. k. hembryggerierna. Det tyckes, som om utskottet tänkt sig, att det vore fråga endast om de större bryggerierna. Men så är icke förhållandet. Vi hafva en hel massa mindre bryggerier, eller de s. k. hembryggerierna, som sälja direkt från fatet. Dessa maltdrycker buteljeras icke och kunna således icke genom någon liggningstid erhålla ökad alkoholhalt. Jag ber att få erinra derom, att det utlåtande från Kalmar kemiska försöksstation, som jag nyss anförde, är dateradt den 23 december, ehuru de maltdrycker, som vid stationen skulle pröfvas, afsändes redan i början af nämnda månad. Jag minnes icke, hur många dagar profvet fick ligga, men säkerligen var det öfver 14 dagar. Alkoholhalten hade likväl icke ökats väsentligt, ty den utgjorde i den starkaste ölsorten endast 1,49 procent.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Lyttkens: Då utskottets förslag så ifrigt försvaras, vill jag upplysa, att det är omöjligt att genomföra, om det skulle blifva lag. Ty maltdrycker ändra sin alkoholhalt, om de få ligga, och det ganska betydligt. Det s. k. svenska julölet t. ex., som vi säkerligen ännu minnas, håller straxt efter tillverkningen en ganska ringa alkoholhalt, men blir, om det får ligga någon tid, ganska starkt alkoholhaltigt; så är till en viss grad äfven förhållandet med svagdricka. Och hur skall den ifrågasatta kontrollen utöfvas? Är det meningen, att hvar och en skall för hvarje dag låta analysera sitt svagdricka? Detta låter sig väl icke göra. Och för öfrigt är det väl icke så farligt, om dessa maltdrycker hålla en eller annan procent alkohol mer eller mindre, när vin får innehålla så stor procent alkohol.

Jag yrkar för den skull afslag på utskottets hemställan.

Herr Wretlind: Jag skall be att få påpeka, att de, som brygga julöl, äro sådana, som förtära det sjelfva, och icke hålla det till salu. Och om man också icke vill, att dessa skola låta undersöka sin tillverkning, så kan man väl dock fordra, att bryggarne, som förstå konsten i alla dess detaljer, skola göra det. Jag tror icke, att saken i tekniskt afseende är så svår att genomföra, som man här söker göra troligt, blott man har god vilja. Jag vidhåller derför mitt förra yrkande.

Herr Månsson: Såsom vi se af utskottets betänkande, hafva icke mindre än tre af utskottets nio ledamöter låtit anteckna sig

Om ändring i förordningen om försäljningen af vin och maltdrycker. (Forts.)

som reservanter vid denna punkt. Således har, då en ledamot låtit anteckna, att han ej deltagit i ärendets behandling i utskottet, och en annan ledamot aflidit, beslutet fattats med 4 röster mot 3 eller med endast en rösts öfvervigt. Så vidt jag funnit, har ej heller någon af utskottets ledamöter här uppträdt till försvar för utskottets förslag. Endast motionären sjelf har försvarat sin motion, dervid han understödts af herr Wretlind; och det ser således ut, som om utskottet icke så mycket hölle på sitt förslag. Jag får också säga, att jag icke finner detta så besynnerligt, ty något mer opraktiskt förslag kan man enligt mitt förmenande svårligen tänka sig. Om kammaren skulle bifalla detta förslag, så vore det i högsta måtto egendomligt. Men jag tror icke, att det skall komma att ske, och man behöfver derför egentligen icke säga något om hela saken. Utskottet har också sjelf i första punkten visat, att den begärda kontrollen är omöjlig att verkställa.

Jag inskränker mig derför helt enkelt till att yrka afslag på utskottets hemställan.

Herrar *Widström* och *Lyth* instämde i detta yttrande.

Herr Jonsson i Myre: Herr talman! En bland anledningarna till att utskottet ansett sig böra tillstyrka motionen har varit ett högsta domstolens utslag förlidet år, hvarigenom en person dömdes till böter för oloflig utskänkning af maltdrycker, ehuru han i sjelfva verket försålt endast svagdricka, som ock är en sorts maltdryck. Jag anser det vara ganska hårdt att hafva en lag, efter hvilken en, som är i behof, icke skall kunna få köpa hem bryggdricka, som är ganska oskyldigt, emedan den, som tillverkat detsamma, icke törs sälja det till följd deraf, att han är underkastad laga ansvar.

Talaren på göteborgsbänken har tydligen redogjort för möjligheten att kontrollera den föreslagna bestämmelsen i afseende på den i föreliggande betänkande föreslagna alkoholhalt såsom gräns mellan svagdricka och öl. Hvad det vidkommer svagdricka, som tillverkas vid hembryggerierna af allmogen och som i allmänhet förbrukas af dem, som sjelfva tillverkat detsamma, innehåller detta en ytterst ringa alkoholhalt. Jag anser, att motionären haft goda skäl för sin motion, hvilka skäl han ock i motiveringen för motionen framhållit.

På de skäl, som af utskottet och motionären blifvit anförda, anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

Med herr Jonsson i Myre instämde herrar *Sundström* och *Carlsson* i Nysäter.

Öfverläggningen var slutad. Herr talmannen gaf enligt de meningar, som förekommit, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå, och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare meningen. Som

votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Om ändring i förordningen om försäljningen af vin och maltdrycker. (Forts.)

Den, som vill, att kammaren afslår andra tillfälliga utskottets hemställan i 2:dra punkten af utlåtandet n:o 7 (i samlingen n:o 36), röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen visade 94 ja mot 70 nej; hvadan kammaren beslutat i enlighet med ja-propositionen.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

bankoutskottets memorial:

n:o 12, i fråga om ändringar i gällande reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning; och

n:o 13, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott; samt

lagutskottets utlåtande

n:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,5 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.